

МИ і СВІТ

WE AND THE WORLD



**УКРАЇНСЬКИЙ
МІСЯЧНИЙ
МАГАЗИН**



Ціна:

Німеччина — 0.70 ДМ

Франція — 50 фр.

Бельгія — 10 фр.

Англія — 2 шіл.

Австралія — 2 шіл.

США — 0,25 дол.

Канада — 0,25 дол.

Аргентина — 2 пез.

У всіх інших краї-

нах — рівноварт-

ність 25 ам. центів.

Р. І.

*

ЛИПЕНЬ 1950

*

Ч. 2.

Наші представники за кордоном:

Аргентина:

Denysiuk Nykola, c. Carapaligüe
790, Buenos Aires, Rep. Argentina

Австралія:

Orest Pytlar, 11 Heeley St. Pad-
dington, Sydney, N.S.W. Australia

Англія:

B. Skorobohatyj 31 Castleside Road
Newcastle upon Tyne, 5. England

Бельгія:

Zybenko Roman, 9 rue des Bras-
seurs, Louvain, Belgie

Бразилія:

Natalia Dubycka, Curitiba, Rue
Brigadeiro Franco 521, Parana
Brasil

Голляндія:

Jaroslav Milanytsch, Culemborg,
Ridderstraat 42 b., Nederland

Парагвай:

Wyslotskyj Iwan c/o Greg. Gow-
dak, Carmen del Parana, Paraguay

США й Канада:

Mrs. Wolodymyra Smyk, c/o
Joseph Zayatz, 320 S. Wilbur Ave,
Syracuse N. Y., USA

Франція й Півн. Африка:

Mr. Mazur C., Ing. Chem., 1. Av.
Pasteur, Moissy-Cramayee / Seine
et Marne / France



Зі змісту цього числа:

Багатий родич

З історії курйозів

Советські танки можна зупинити

Обераммергав 1950

Безупину б'ється твоє серце

Привіт тобі, Італіє

Краса й успіх у фаховій праці

Життя й гумор

Беруть мірку з дядька Сема

Чи може земля нас прогудувати

Обличчя різьбара

Розумний король

Модне-жіноче-елегантне

З циклу «Наші спортові прем'єри»:

4 x 100 у Нюрнберзі

**З циклу «Рідними й чужими шляха-
ми»: На Дністрі**

Жінка — шеф поліції

Загадки

Передплатники журналу «Ми і Світ» в тих країнах, де ще не зорганізоване представництво, можуть пересилати гроші або безпосередньо до Адміністрації в Німеччині (Mittenwald/Karw. Jägerkaserne, Deutschland) або на руки представників в інших країнах.

Ціна одного числа журналу в усіх країнах виносить 25 ам. центів. Замовлюючи журнал, просимо, по можливості, вплачувати передплату згори за чотири числа.

МИ І СВІТ

український місячний магазин

Друкується накладом Видавничої Співки «Ми і Світ»

Головний редактор і ліценціят: Микола Колянківський,

Технічний редактор і мист. оформлювач: Володимир Черхавський.

Черенки й склад: Іван Мельник. Друкарня й кліші: «Себальдус-Ферляг».

Адреса Редакції і Адміністрації:

Mittenwald Karw., Jägerkaserne, Bayern, Deutschland,

„We and the World“ — Ukrainian Monthly Magazine.

EUCOM, HQ Civil Affairs Division, United Nations Displaced Persons
Authorisation No. 347.

Publisher: Mykola Kolankiivskyy; Printer: Sebaldus-Verlag, Nürn-
berg; Circulation — 5000 copies.

МИ І СВІТ

український місячний маґазин

Рік 1

Липень 1950

Ч. 2

Багатий родич

Багато років тому я написав новелю про чоловіка, що покидає своє невеличке родинне містечко в Європі і їде до Америки, сподіваючися стати мільйонером. В Америці він працює в поті чола день і ніч, ліктями протискається крізь тверде життя, складає цент до centa, ошаджує, від рота собі відриваючи, і з заощаджених грошей шле дарунки своїм родичам і своякам на батьківщині та утримує в школі свою племінницю, сам залишаючися звичайним убогим помивачем посуду.

Для тих на батьківщині він є багатим американським родичем. Коли родинне містечко закладає протипожежне товариство, до нього пишуть, і він посилає 500 доларів на купівлю сикавки, тих 500 доларів, що їх він відкладав собі, сподіваючися

колись створити власний варстат праці. Він надсилає допомогу, купує дорогий килим для церкви в рідному містечку та сприяє побудові дому для старців. Що кілька років, коли тільки він збере дві-три тисячі доларів і снить уже про відкриття власного ресторанчика, рідне містечко має нові клопоти, і багатий земляк посилає нові гроші. Вдячне містечко називає його прізвищем вулицю, парк, дім старців, а згодом відкриває навіть стипендію його імени. Аж по багатьох роках приїжджає він сам додому — старий, нужденний, прибитий життям. Рідне містечко, що давно вже зробило його своїм почесним громадянином, змилосерджується над ним і дає йому місце в домі для старців його імени. Там він проводить останні дні свого

життя, визираючи крізь вікно на вулицю й парк, що теж носять його ім'я.

Моєї новелі ніхто не хотів тоді друкувати, кажучи, що вона надто далека від дійсності. Але дійсність буває не раз куди фантастичніша, ніж вигадка. Людину, що про неї я склав тоді новелу, я знаю вже протягом багатьох років. Правда, кінець новелі я вигадав: ця людина зветься Боббі і живе й досі в Нью-Йорку.

Боббі вже довгі роки мій сусід „через стіну“ в тому старому домі, де, кімната біля кімнати, живуть чоловіки й жінки, вбогі, бліді, безрадні створіння, що створюють у цьому будинкові атмосферу змучення й меланхолії.

Боббі не завжди називався Боббі. Він народився у вівчарській хатині на острові Мальта. Його батьки були вбогі й неписьменні. Плекання рогатої худоби щораз обмежувало плекання овець. Воли потребують удесятеро стільки паші, що вівці, а й левади ставали дедалі меншими. Один по одному вівчарі покидали свою дотеперішню працю і йшли в міста, щоб працювати там чорними робітниками. Так

зробили брати Боббі й свояки. Сам він одержав працю при війську. Англіїці саме будували нові касарні. Боббі дали роботу в пральні, й там він навчився обслуговувати пральні машини. В половині двадцятих років, коли самому Боббі минав дев'ятнадцятий рік, він вирішив емігрувати до Америки, де, як відомо, кожний починає мити посуд, зайшовши до кухні задніми дверима, щоб за роки вийти парадними, ставши власником того ж ресторану.

Коли Боббі купував корабельний квиток, італійський службовець вписав у реєстр його ім'я не мальтійською, а італійською орфографією. В Америці перечитали вже перекручене ім'я по-американськи, і з його мальтійського імени вийшов спершу „Роберт“, а згодом Боббі.

Боббі шукав праці і спершу потрапив до великої лікарні, бо вмів уже поводитись із пральними машинами. Білизну хворим він прав не довго, — був здоровий і меткий, отже, його зробили посильним. Але й на цій роботі він не нагрів місця. Дали були йому кімнату побіч трупарні, це сусідство не подобалось Боббі, отже довелося шукати іншого зайняття.

В лікарні Боббі навчився обслуговувати вінду, що зветься в Америці „елевейтор“. Це йому стало в пригоді, — він став працювати „ліфтбояем“ („елевейтор-мен“) в одному великому товаровому магазині. Уже протягом сімнадцяти років він їздить вгору й наниз; протягом декількох років він „стартер“, тобто — командуючий ліфтбоями. Він дає знаки, коли й котрий елевейтор має їхати, і допомагає іншим під час обідньої перерви. Заробляє він тижнево 55 доларів. Крім цього, дістає ще від гостей цигарки та одяг від службовців різних фірм, що мають у цьому домі приміщення.

Вже протягом двадцять років Боббі висилає щорічно своїй родині на Мальті щонайменше 50 англійських фунтів. Не враховано тут різні особисті подарунки, з нагоди свят, іменин, весіль, народин, похоронів тощо. Там на батьківщині, він відомий як багатий американський родич, хоч собі самому він дозволяє лиш ситне їдження, що його сам варить у спільній кухні, та на радіоапарат, що ним виловлює всі радіостанції світу, хоч розуміє

тільки дві мови — мальтійську й англійську.

Він має племінників і племінниць, що їх вбирає, посилає в школи, виводить у люди, одружує, щоб згодом їхнім дітям посилати ляльки й солодоці. Він злегшує життя своїм братам і своякам.

Для себе він нічого не заощадив. У банку він має якраз стільки грошей, щоб було чим покрити кошти його власного похорону.

Боббі не купує часописів, але залюбки збирає від сулідів усі ілюстровані магазини, витинає ілюстрації, наліплює їх на білому папері і, вклавши в лист, пише своїм європейським своякам: „недавно я бачив у готелі прийняття князя...“, що його видно на світліні“, або „вчора я сів до авта, коли поліція застрілила цього бандита, що лежить на хіднику“, або „це гостина в посадника міста Дваера, що я на ній був минулого тижня“ і т. д. Родичі й свояки читають це, пишуться й показують ілюстрації своїм знайомим.

Двічі його свояки приїжджали до Нью-Йорку. Боббі тікав від них. Своїм казав: „Коли прийде мій племінник, скажіть йому, що я мусів виїхати у важливих справах.

Дайте йому цього листа!" В листі було кількадесять доларів. Раз Боббі мусів три дні провести в парку, ховаючися від свого племінника.

"Я виховав досі чотирнадцятеро дітей", оповідає Боббі, "але й досі не знаю, що з мене самого буде. Маю тільки одне бажання: оженився та купити собі дімочок за містом. Але цього я, мабуть, ніколи не досягну. Ех, коли б я так мав ті всі гроші, що їх досі витратив!"

І це правда. За останніх двадцять років він вислав на Мальту 10 — 15.000 доларів. Свою славу багатого родича він дорого оплачує. І він робитиме це далі. Боббі ніяк не переніс би того, щоб його родичі відкрили одного дня, що він не є великий підприємець, а лиш звичайний, кимсь мізерно оплачуваний робітник. Просто чудо, що не відкрили цього, відвідуючи наш мізерний мешкальний дім, його два племінники. Але люди воліють радше бачити казку, ніж сіру дійсність. Зрештою, про багатство дядька Боббі говорять його діла: коли б не мав, не роздавав би так щедро!

Боббі ніколи не повернеться додому. Він не може собі це дозволити. Це означа-

ло б — показати себе у справжньому світі. Його роля — родинний добродій, — йому самому така життєво-важлива, як його родичам той сон про багатого дядька. Він залишиться в Америці й обслуговуватиме свій ліфт доти, доки його не звільнять з праці через старість. Потім він діставатиме безробіття й старечу ренту та ощаджуватиме на одязі й на харчах, щоб тільки могли вислати кілька доларів на Мальту. Для нього вже немавороття. До останнього віддиху він мусить залишитися тим емігрантом, що знайшов щастя в далекій Америці. Він ніколи не оженився і ніколи не матиме свого дімка за містом. Він помре вбогим, таким, як був ним за життя. Щойно по його смерті його родичі на батьківщині переживуть важкий удар, дізнавшись, що дядько Боббі нічого не залишив.

Можливо також, що йому не судиться зажити старечого відпочинку. У нього червоне обличчя й поважний животик. Із вдачі він холерик; легко нервується. Не виключено, що одного дня його залле кров. Тоді він не потребуватиме старатися про старечу ренту.

М. Б.

З історії курйозів

Курйоз софістичний

Один з давньогрецьких навчителів красномовства досконало вивчив одного учня свого мистецтва. Коли цей останній кілька разів блискуче виступив з прилюдними промовами, навчитель позвав його до суду з вимогою заплатити за весь час навчання.

Обґрунтовуючи свою скаргу, старий промовець сказав голосно до колишнього учня:

— Якщо я зумію переконати суддів і тебе, що ти мені маєш заплатити, то ти, samozрозуміло, мені заплатиш. Якщо, навпаки, ти переконаєш усіх у протилежному, то всі побачать, як прекрасно ти опанував моє мистецтво, отже, samozрозуміло, ти будеш зобов'язаний за це заплатити.

Але учень, справді, прекрасно опанував мистецтво навчителя. Відповідь його була така:

— Якщо я спроможуся переконати суддів і тебе, то я не заплачу. Якщо ж я не спроможуся нікого переконати, то всі побачать, як нездарно ти мене навчив, і, в такому разі, я не зобов'язаний буду тобі платити.

Справа була ліквідована на цьому ж першому пункті дискусії. Учень не заплатив.

Курйоз з історії звичаїв

За часів мікадо Мутсугіто, великого модернізатора Японії, серед інших численних законів видано закон про заборону купатися чоловікам і жінкам на спільних пляжах без купелевих одягів (це бо належало до віковичної традиції Японії, і ніхто нічого соромного в цьому там не бачив).

Японці, льюальні піддані свого цісаря, виконали наказ дослівно: вони цілий день лежали голі на спільних пляжах, але коли йшли у воду, то вбиралися в купелеві одяги. Вийшовши ж із води, знову скидали їх.

Юрій Корибут

Обераммерґав 1950

Я відчуваю особливого роду жах перед старими зображеннями. Наприклад, я вдивляюсь у картину другої половини XVII сторіччя, майстра, ім'я якого відоме лише на сторінках спеціальних історій мистецтва, Вермана абощо. Там зображено пана в темному строї поруч величезного напівзруйнованого замку на острові, доби в малярстві так званої „естетики руїн”. Тоді я відчуваю тихий жах, бо я думаю в цю хвилину про те, що думав у ту хвилину, коли його мальовано, пан у темному строї. Він думав про щось цілком своє, але тепер виявляється, що він думав про вічність. А саме думка про вічність викликає цей тихий, до нестерпності, до безумства тихий жах.

Коли я вдивляюсь у старий голландський образ, репродукцію якого, без зазначення імені автора на звороті (разом з іншою — кораблі в порті, — де я тільки з відчуття стилю здогадався, що це Рюсдаль), я купив у 1945 році, — я відчуваю тихий

жах, бо зображена там стара жінка, заснула за столом, у той час як котик краде їй щось із цього столу, бачить уві сні приблизно те саме, що мені ввижається, людині XX сторіччя.

І коли я підходжу до однієї мюнхенської антикваріатської вітрини, де виставлено олію 1825 року пензля нікому, крім німців, невідомого Фрідріха Фрідлендера (старенький у лансердаку на підпитку за одним столом зо старенькою жінкою, і вона на нього зо старечою ласкавістю дивиться, і кудлатий песик у цей час їм „служить”) — я відчуваю тихий жах, бо відтворені тут люди були такі самі люди, як я, але я ніколи не зможу перевірити ідентичности своїх почуттів з їхніми. Їх бо давно вже нема.

Я відчуваю жах тому, що їх нема, але ж вони мали ті самі руки й ноги, що й я, ту саму будову мозку й ту саму конструкцію рогової оболонки на очах. Тими органами вони, що правда, брали від світу не розри-

ви й космічні мандри воєн ХХ сторіччя, а затишну, кучеряву у вербах і червоनावих інтер'єрах сторону світу. Але ж вони могли так само опинитись у тому становищі, як я щоразу опиняюсь в їхньому, коли вдивляюся в їхні зображення.

Так між нами й ними — ми-нульми, мертвими — кується коло, з якого годі вийти і їм, і нам. Ми відчуваємо наших предків переважно в підсвідомості. Лише дуже рідко трапляється видимий символ цього взаємозв'язку, що його можна вхопити в трьох вимірах. Одним із цих нечисленних сенеобразів є Обераммерґав.

Сьогодні писати українському журналістові про Обераммерґав, писареві народу, який найпізніше з усіх модерних народів долучився до чаші пиття з цього джерела середньовічного дійства [про Страсті Христові, — це однаково, що мати зухвалість додати щось до колосальних коментарів до Святого Письма або до багатозагатої літератури про Наполеона. Хто все ж таки пише про Обераммерґав сьогодні, має перед собою два шляхи: контамінувати чужі вислови із відповідними „охами” й „ахами” захоплення — або наважитися висловити цілком своє, суб'єктивне, нечуване в коментарях, наприклад, у коментарях



Марія

Аннемі Майр

до так званої „Джоконди” Леонардової або в бокс-репортажах про Джо Люїса. І я дозволяю собі цей особистий шлях.

Я присвячую свій репортаж кільцеві живих і мертвих.

Обераммерґав — це село, автентичне село. Про це писано багато разів, що це саме село. Учасники вистав, що їх започатковано 1634 як виконання обітничі з приводу визволення села від чуми часів Тридцятьлітньої війни, це теж (і тільки) мешканці села, просто селяни або фахівці сільських ремесел, від головного режисера до останнього з народу: теж давно відо-



Поцілунок Юди

мий в історії світового театру факт.

Досить переглянути короткі життєписи головних виконавців у прекрасно виданій брошурі про Обераммерґав на цей рік: Славетний Гуґо Рудц (цьогорічний Петро, триразовий Каяфа в попередніх виставах 1922, 1930 та 1934) — коваль коней, Бенедікт Штюкль (цьогорічний Каяфа) — кухар у сільському заїзді „Стара Пошта”, Мельхіор Брайтзамт (Пілат) — власник тартака, Арнольд Майр (Рабин) — автомеханік, Мартін Маґольд Молодший (Іван) — просто селянин, так і написано.

Щоправда, це таки не прості собі селяни: із селоіснуванням вони сполучають любов до красивих мистецтв, передусім і насамперед до різьбарства. Такі: Альоїз Лянґ (Пролог, колишній Христос), Ганс Маєр (провідник хору, спеціально „різьбар Господа Бога”), Ганс Швайґгофер (Юда, фах: різьбар-сніцар), Якоб Клюкер (Анна, різьбар дерева) і т. д.

Я розумію, що з цього саме й постає екзотика. Я розумію що, пустивши зо своїх щелепів бороди, все це майже тисячне панство (на сцені — майже тисячне) з гордістю підставляє бороди під обстріл американських фотографічних апаратів. Я розумію, що ціле це альпейське село — якщо не від початків тридцятьлітньої чуми, то принаймні з половини минулого віку — обернулося на суцільну декорацію, включно з верхками дерев і гір, що визирають із-за сценічної будови, і з живими пташками, що, безумовно за помахом режисерського жезла (бо ж 300 років!), пролітають через сцену.

Але ці безконечні візники, ковалі, гноєвози, фарбувальники й власники заїздів, відпустивши бороди й довгі коси, не тільки вдають, що вони вдають мертвих. Вони живуть у померлих справді з діда-прадіда, і тому во-

ни такі живуці, включно до розпатланих, пахучих хлопчиськ, один з яких чомусь тисне мене за палець на виставі, сидівши передо мною на парапетах.

Це живе тому, що ви можете воочію зрозуміти, як могли живі люди з такими фризурями ходити на вулицях у XV, XVI і в першій половині XVII сторіч.

І тут властиво той зв'язок, якого так драматично (або так навмисне) не добачив голосний жидівсько-німецький письменник Ліон Фойхтванґер, який у ро-

ливому помилився, коли справа про традиційні вистави в Обераммерґав.

Цей нерозривний зв'язок ви відчуваєте з ясновидною яскравістю особливо, коли проглядаєте суху таблицю головних виконавців на протязі 1800 — 1950, додану до згаданої брошури наприкінці. Впадає в око насамперед ідентичність прізвищ: Цвінк 1800 — 1801, Цвінк 1890, 1900 і Цвінк 1934; Лянґ 1800 — 1801, 1811, 1815, 1820, Лянґ 1860, 1870, — 1871, 1880 і 1860, Лянґ 1906,



Петро — Гуго Руц

Іван — Мартин Маґольд

Юда — Ганс Швайґгофер

мані „Успіх”, тавруючи спеціально націонал-соціалізм у Баварії, вивів такого селянського виконавця ролі Петра як наскрізь забріхану істоту, що прагне тільки грошей і сенсаційної слави. Ліон Фойхтванґер тут, безумовно, в чомусь дуже важ-

1910, 1922 і Лянґ 1930, 1934; Руц 1800 — 1801, 1811, 1812 і Руц 1922, 1930, 1934, 1950.

Потім впадає в вічі послідовність прізвища (тобто: роду) в певних ролях: 1830 Марію гра-ла Анна Лянґ, 1840 — Тереза Лянґ, 1850 — Амалія Лянґ, 1815,

1820, 1830, 1840 Юду грав Йоган, Лехнер, 1850, 1860, 1870 — 1871, 1880 — Грегор Лехнер; 1850 Магделіну грала Гелена Лянґ, 1860 1870 — 1871 — Йозефа Ланґ, 1880, 1280 — Марія Лянґ; 1880 — 1801, 1811, 1815 Пілата грав Альоїз Бавгофер, 1830 — Георг Бавгофер. І так далі.

А далі впадає в око перехід ролів з однієї на другу в межах однієї особистости: 1870 — 1871 і 1880 Йоган Цвінк грав Івана, 1890, 1900, 1910 він уже грав Юду (прекрасний його фотографічний портрет у ролі Івана показував мені 1948 син його рідний, також Йоган Цвінк, Юда 1934/6; 1922 Мельхіор Брайтзамтер грав Івана, 1930, 1934 і 1950 він виконував ролю Пілата. І так далі.

Але все ж таки ролі виконуються за віком (не за дійсним віком виконавця, що відповідав би вікові виконуваного), а за якимсь іраціональним принципом: чому, наприклад, Гуґо Руд (нар. 1886), який славетно грав 1922, 1930 і 1934 Каяфу, дуже молодого (за Євангелією), зятя дуже старечого Анни, на старості літ перейшов на ролю Петра, юного (за Євангелією), темпераментного і (за прекрасною новелею В. Домонтовича в „Хорсі“ про апостолів) чорнобородого первоучня-рибалку Христового? Це мені незрозуміле. Але тут щось є.

Тут є щось закономірне: в цій плутанині дат і віків. Навіть у тому, що раціонально (по-гістично раціонально) задумане чергування вистав що десять років, принаймні з 1800, раз-у-раз переривається якимись суєтними подіями, які, в суті речі, нічого спільного з Обераммерґав не мали. Гляньмо ще раз на таблицю, на дати по обох боках її: після 1800 (початок століття) їх повторено 1801. Потім ішов 1811 (зрозуміло: десять років!). А потім — 1815 (перемога над Наполеоном?). Потім довший ряд правильних дат: 1820, 1830, 1840, 1850, 1860, але вже з 1870 знову трапляється додаток: 1871 (Бісмарк! Такий принаймні висловила здогад власниця ресторану „Корабель“ у Новому Ульмі). Далі знову правильно (хтось — може позитивістична доба — вирівняв): 1880, 1890, 1900, 1910, але потім знов якісь катастрофи: 1922 (повоєння!), 1930 — правильна гінденбургівська дата, але тоді знов: 1934 (тристалиття вистав, крім того — особисте бажання Гітлера!). І ось нарешті правильна, за допомогою американців, дата. І ще: Святий Рік Наш 950 рік.

Можна б багато розповісти про цифри. Можна розповісти для читачів, які вперше чують, що сцена (каменем будована) перебуває під відкритим небом,

і з-за неї видно вершки гір і дерев, і навчені, безумовно навчені, пташки залітають з дерев на сцену. А глядачі — їх понад п'ять тисяч — сидять під дахом, що має ангаровидну (дуговидну) форму. Можна розповісти, що в сцені походу на осляті беруть участь сотні людей, вони грають, махають широкими рукавами й бородами, грають масу, грають „народ“, кричать в унісон (як і пізніше, пополудні, коли вони кричать: „Розіпни його!“), що це все селяни, місцеві селяни, і що жодного поміж ними нема, хто б не був з місцевих селян.

Я навіть дивуюся: як вони можуть везти гній на поле, кувати підкови, різьбити й утримувати першоклясні готелі, якщо вони твердо знають, що раз на десять років цьому їхньому бауерському спокоєві надходить кінець і що тоді їм доводиться покинути це все, щоб на їхні борода й довгі коси з'їхався дивитись увесь світ!

Режисер вистав — Йоган Георг Лянґ, від 1922, перед тим був Людвіґ Лянґ, перед тим — просто Йоган Лянґ. Щоб відбутися великі дійства про Страсті Христові, треба не менш як три роки проб. Що більшість учасників повинні відрощувати борода й довгі коси протягом років, що без цих борід і кіс не

можуть початися проби, що багато виконавців перебувало в російському полоні, що багато з них було членами націонал-соціалістичної партії, що Юда 1934, останньої вистави перед 1950, Ганс (Йоган) Цвінк, один з небагатьох, що не належав до цієї партії, і тому абсолютно незрозуміло, чому він не грає цим роком, бо ж він зовсім ще не старий (у мене є його портрет і автограф із 1948). Можна багато розповісти про побут цього села, бо кожна в ньому подія і кожна рожина драма виставлені на показ усьому світові. Це давно відомо з бедкерів,



Магдаліна

ґабрієля Гроппер

з фірми, що нещодавно відсвяткувала скільки десятиріч свого існування на благо людства. Апостоли між виставами і в будні їздять на роверах. Це вже наше особисте (і, здається, у світовій пресі незафіксоване) помічення.

І ще можна багато чого написати з погляду стилю, багато закидів і докорів висловити. Хто є справжній фахівець від театру, режисер або що, той буде доглибно здивований цим неймовірним сполученням наївних унісонних школярських вигуків із великою культурою режисера, яка є, це відразу зрозуміло, ніяка з погляду театрального, але дуже сильна в розумінні відтворювання так званих живих образів. Вистави в Оберамерґав — це послідовне чергування цих, властиво, живих образів, виконаних щоразу щонайбільше під Семирадського (так 1922, з фотографій, так і сьогодні). Не кажучи вже про Руо, якому б єдиному належало оформлювати ці вистави, але навіть Кокошкою („Христос, що простягає з хреста руки”) тут не пахне. Це Семирадський, чистий Семирадський, з його народженням із класицизму і з його диким страхом перед грядучим натуралізмом, задля якого він раз-у-раз робив поступку за поступкою. І це малярство, чи-

сте малярство, театральність якого (хорова унісонова деклямація!) сягає хібащо вершин режисерського мистецтва Гете або Людвіґа Тіка, не вище.

Якщо ж це стилізація під середньовічний театр, то при чому тут марні намагання натуралізувати видиво? І якщо це середньовічне дійство — то для чого тут спроба нав'язати до розумних (раціоналістичних сценічно, Тальма і т. д.!) канонів початку минулого століття?

Але це — стиль вистави — тема окремої статті, фахової. Киньмо її тут цю тему. Справа в чому іншому. Тут справа про душу людську, яка, цілковито в добрій вірі (в цьому — жодного сумніву) — зливається з духом свого батька, що, в більшості, виконував ту саму роль. Вони так виголошують і так руки зводять, бо їм так головний режисер велить, але вони водночас вірять, що так само робили їхні прадіди 1634, коли молили від чуми, вірять і тому так у щирій вірі роблять. Ліон Фойхтванґер тут ні при чому. Памятний золотий день, подарований Антонові Прайзінґерові (Христос 1950) від одного американця, теж ні при чому.

Як ні при чому і всі наші сенсації — до речі, абсолютно вигадані, бо за пару днів до першої сенсаційної генеральної

в костюмах проби я пив пиво в ресторані при двірці за цілком нормальною ціною, і на вулицях було нормально. При мені зайшов бородатий персонаж із дуже презирливим, протє цілком нормальним обличчям. Він випив трохи горілки. Жінка його пішла раніше. Грубезна кельнерка знала, хто він, бо поводитися з ним фамільярно. Потім зайшла господиня, і, називаючи її на ймен-

ня, хтось збуджено закричав, що це є „авґеґейхнет”. Поза тим ніяких порушень тихого порядку не було.

Бо кожний жах людини перед вічністю означає велику радість відчуття Божого буття у вселенній. Так само й з одним випадком під час генеральної проби. Це генеральна проба готовости всього людства.

Один американський університет відзначавав 150-річчя свого існування. На це свято зїхалися ректори й декани багатьох високих шкіл, повбيرانі в тоґи й талари. Офформилася ціла процесія та рушила з ректором місцевого університету у проводі, парадним походом, до університетської каплиці, де мав бути відслужений молебень. Але місцевий ректор був старий і знав можливості свого організму. Подумавши, що церемонія триватиме найменше три години, він пробурмотів щось під носом та зник у бічному коридорі.

Це, що його академічні колеги не зрозуміли його, дізнався він щойно, оглянувшись безпосередньо перед ціллю, що до неї поспішав. Ціла процесія високих академіків, прибраних у тоґи й талари, стояла вже серед урочистої тиші перед дверми з написом: „Чоловіки”.

С. Р.

РОЗУМНІ ДУМКИ

Як хочеш зробити приємність обридливій жінці, то хвали її розум. Якщо хочеш зробити приємність кожній звичайній жінці, то хвали її красу.

Немає нецікавих речей. Є тільки незацікавлені люди.

Край втрачає свою свободу, якщо він не цінить її понад усе. Але він втрачає нараз і добробут, і багатство, якщо він цінить добробут і багатство вище за свободу.

СОВЕТСЬКІ ТАНКИ МОЖНА ЗУПИНИТИ!

Заява американського уряду про те, що Америка є в посіданні атомових гранат і ракет з атомовими головками, що ними можна керувати на віддаль, викликала в цілому світі сенсацію та почуття полегші.

Західні політики й військові фахівці жили роками, свідомі тієї смертельної загрози, що їй досі становила, мабуть, найкраща в світі советська панцерна зброя. Цей страх ще посилювався після викриття шпигунської афери Фухса, яка виявила, що Советам здавна відома таємниця атомової бомби, що на неї спиралися всі дотеперішні оборонні пляни західного світу.

Чи правильними були ці надії, покладані на атомові бомби, також можна сумніватися. Атомову бомбу того типу, що її скинуто на Бікіні, міг перевозити лише найважчий бомбовик. Її можна було скидати тільки на великі об'єкти в запіллі ворога. Винайдення оборонних ракет, кермованих світляним

промінням, ще зменшило її вартість. Сьогодні вже дуже можна сумніватися, чи при наявності наймодерніших ловецьких літаків і при запірнім вогні оборонних ракет, узагалі можлива сконцентрована атака важких бомбовиків на Москву чи Ленінград.

Тож перед стратегами станула знову в повній загрозовості можливість сухопутної інвазії давнього типу. Вони ні на хвилину не сумнівалися, що, на випадок війни, советські танки, охорнювані переважаючою повітряною фльотою та артилерією, прокотяться аж до Атлантийського океану. За ними посується непроглядна маса советських піхотинців. Західні полководці потішали себе, що тим часом у советському запіллі вибухнуть атомові бомби та зруйнують промислові осередки, залізничні сполуки, унеможливлять постачання. Водночас почнуть свою діяльність партизанські загони, розкинуті по цілій Європі. Це примусить советську армію відступити.

Але ніхто з цих полководців не думав про те, скільки руїни й злиднів спало б на європейські народи! Скільки крові пролилося б за ці місяці, а може й роки, заки знову запанував би правопорядок на терені Європи!

Тепер це жахливе маревознайка зперед наших очей. Західній військовий світ відомий з того, що він нерадоділиться з громадянством своїми таємницями. Найновіші досягнення все бувають закутані тайною. Коли ж про якийсь рід зброї публічно повідомляється, то напевно знаходиться він у руках армії вже в достаточній кількості. Отже, коли повідомлено про атомові гранати й ракети, то, певно, вже вивіновані ними фронтові частини. Отже, ворог, що сьогодні пробував би заатакувати американські позиції, буде вже повитаний вогнем атомової артилерії.

Атомові граната, що вибухне посеред наступаючої ворожої панцерної дивізії, не лише знищить і заставить експлодувати танки в найближчому оточенні, але й розкине радіоактивні проміння на всі інші боеві одиниці. Вони деякий час просуватимуться ще вперед, може ще

й стрілятимуть, але у возах і панцерях сидітимуть уже вояки-трупиди, що їх кров заражена вбивчими речовинами.

Це саме можна сказати про ракети з атомовими головками. Це зброя не менш небезпечна. Англія вже давніше заповідала, що є вона в посіданні підводних човнів, гнаних атомовою енергією. Про Америку знаємо, що вона заздатегідь побудувала на великих бойових кораблях гнізда для вистрілювання кермованих на віддалі ракет, які обстрілюватимуть цілі простори на віддалі соток кілометрів. Уявіть собі тепер появу гнаної атомовою енергією флотиди підводних човнів на Чорному морі, що одною серією атомових ракет знищить советську нафтову промисловість на Кавказі! За той час американські бойові кораблі з північно-норвезьких портів засиплять Ленінград вогнем атомових артилерійських гранат!...

Ці здобутки у воєнній техніці можливі лиш тому, що мабуть вдалося зменшити й злегшити запальну апаратуру атомової бомби. Бо ж, як відомо, сама атомові бомба є мало що більша від те-

нісового м'ячика та важить усього кілька фунтів. Одначе, щоб цю малу критичну масу урухомити, на це треба цілої великої лябораторії. Практично, досі скидано з кожною атомовою бомбою цілу таку лябораторію, незвичайно дорого й важку. Могли її перевозити тільки літаки з вантажною поємністю 10 тонн.

Науковий світ був уже заалармований, коли перед кількома днями повідомлено, що американці винайшли легший рід атомових бомб, що їх можуть перевозити легкі бомбовики та навіть винищувальні літаки. Атомові ракети й гранати є вже тільки наслідком цього ж нового процесу витворювання і застосовування атомової енергії.

Шеф американського генерального штабу заявив перед кількома днями, що він сумнівається, чи росіяни мають промислово спроможність суперничати з Америкою в ділянці продукції атомової артилерії. Як відомо, східній бльок має дуже обмежені зложя урану. Всі, майже фантастичні, повідомлення про відкриття нових злож, головно в північно-китайських провінціях, мабуть дуже далекі від правди. Інак-

ше, годі було б зрозуміти ту, просто розпучливу заппадливність, з якою порпаються Совети за ураном у Чехії. Аж видно, як СССР потребує кожного граму урану. Отже, ніяк не доріс Советський Союз до масової продукції атомової зброї.

Очевидно, що західній світ, маючи цю технічну перевагу, не може спочити на лаврах. В обличчі ворога його єдність і бойова готовість мусять кріпшати з дня на день. Большевики вживатимуть тисячі зброй і тисячі шляхів, щоб осягнути свою мету — знищити західню культуру. Не маючи надії на фронтові успіхи, вони шукатимуть цих успіхів у запіллі: посилена праця п'ятої колони мусить тут бути грізною пересторогою.

Мимохіть насувається думка, чи не час уже західнім державам серйозніше подумати про акцію в советських запіллі. Самі авдиції „Голосу Америки“, безбарвні й переконливі, це мало. Пора вже виступити офіційним особам з конкретними обіцянками для народів по тойбік залізної занавіси. Тоді розраховування на партизанські дії, на випадок війни, не будуть тільки теоретичними! Г. Б.

Безупину б'ється твоє серце

Чимало здорових людей сьогодні дещо перебезлюджені щодо свого серця. Не наслідуйте їх! Краще подумайте про те, яке це щастя, що Творець вивінував вас таким ніжним, і разом таким витривалим апаратом. Радійте цим і насолоджуйтесь, як прекрасно працює ваше серце: що більше про нього знатимете, тим краще воно працюватиме!

Попросіть колись у свого лікаря, щоб він дав вам у руки стетоскоп, і послухайте биття вашого власного серця. Це б'ється рівномірним ритмом саме життя. Рум-бум, рум-бум!... Це кров наповняє серцеві комори і наче витиснена помпою знову розливається по жилах. Якщо розглядати серце як машину, то й справді є воно сучасно-гнітучою помпою, яка втискає кров, насичену киснем і відживчими речовинами, в організм, щоб у поворотній дорозі відвести з нього всі непотрібні відпадки. Коли цей процес затримується, тоді клітини людського тіла дуже швидко гинуть і розкладаються.

Звичайно п'ять до шість літрів крові, що їх має людський організм, гнані мотором серця, при-

близно впродовж кожної мінuti оббігають ціле тіло. За час 24 годин людське серце впомповує й випомповує понад 10.000 літрів крові. Витраченим за цей час зусиллям можна було б піднести вантажний залізничний віз на висоту одного метра. Впродовж 70 років життя людське серце вдаряє 2,5 мільярдів разів. За той час воно не може дозволити собі й на хвилину відпочинку.

Єдиним відпочинком серця є та малесенька перерва, що ділить „бум” від „рум”. Триває вона лиш частинку секунди, але цього вже досить. Серце має за свою важку працю ще й окремий харчовий пайок. Воно, що, беручи під увагу тягар, становить усього одну двосотню частину людського організму, зуживає для себе самого одну двадцяту частину всієї крові.

Ваше серце є приблизно таке велике як ваш кулак. Воно прекрасно закутане в т. зв. серцевий мішок і свobodно висить у вашій грудній клітці, сполучене з рештою організму самими тільки кровоносними проводами. Само ж воно поділене перегородкою на дві частини: праву й ліву, що з них кожна є окремою помпою

Кожна з цих помп поділена з черги знову на дві частини: передкомору, що приймає кров з організму та з легенів, і комору, яка цю кров, взяту з передкомори, впомповує в легені й організм. Мускули серця є так прецизно побудовані, що вони при кожному скорчі просто ідеально випорожнюють серцеві комори.

Чому наше серце б'ється? Це питання ставив уже собі перед 1700 роками відомий знавець анатомії Гален. Відповідь на нього знайшли вчені щойно в 1890 році. Їм спало тоді на думку пошукати зв'язку ритмічних ударів серця з електро-хімічною енергією. І вони мали слухність. Ми знаємо вже сьогодні, що т. зв. „сінускноти” впродовж мінути висилають приблизно сімдесят разів коротку електричну струю, яка спричинює скорч мускулів серця.

Отже, серце є своєрідною електромускулярною помпою, що спричинює круження крові двома головними обігами. Один із них зветься „великим обігом” або „окружним обігом” і, виходячи з серця, розносить кров по всіх судинах і по всіх клітинах в організмі. Другий — т. зв. „малий обіг” або „легеневий обіг”, виходячи з правої серцевої комори, несе кров у легені, де во-

на позбувається вуглеквасів, насичуючись киснем.

Щоб краще уявити собі працю серця, підім ще раз шляхом, що його пробігає кров у нашому організмі. Перевантажена вуглеквасами та відпадками, що їх зібрала вона в цілому тілі, кров збирається у венах та, допливши до серця, наповняє темно-червоною рідиною праву серцеву передкомору, в хвилині її розкорчу. Коли передкомора вже наповнилась, відкривається хлипавка і кров переливається до комори. З хвилиною наповнення комори, хлипавка, яка ділить її з передкоморою, спадає й одночасно з цим відкриваються проводи, що ними кров уливається до легенів. У тому прекрасному дистяляційному апараті вона залишає свої вуглекваси і насичується киснем. Відсвіжена, ясно-червона кров знову вертається до серця.

В тому часі в лівій, сильнішій, серцевій коморі проходить друга фаза помпування. Свіжа кров, вертаючись з легенів, збирається в лівій передкоморі. Коли ця наповнилась, відкривається отвір і кров переливається до комори. Зараз після цього комора скорчується і кров (приблизно одна склянка) з цілою силою втискається в аорту. Водночас закриваються хлипавки серця

з енергійним „бум”, що його чуємо в стетоскопі.

З аорта, цеї найширшої з кровоносних проводів, кров розбігається жилами по цілому тілі, доходячи тоненькими мов волосок капілярними судинами до найменших клітин.

Це наперемінне напруження й відпруження, скорч і розкорч, „рум-бум, рум-бум” повторює серце день у день, місяцями й

роками, під час хвороби й здоров'я, під час сну й боротьби, ненависти й любови, з невмолимою постійністю, що її можна порівняти хіба з одним тільки невмолимим бігом часу. Ніяка машина, випродукувана людськими руками, не може рівнятися з людським серцем. Його витривалість перевищує всі поняття.

М. Робінсон (з „Рідерс Дайджст”)



ВИНАХІДНИКИ В ГАЛІВУДІ

У фільмовому місті — Галівуді постійно працюють 18 інженерів над поліпшенням техніки декорацій. В останньому часі, наприклад, винайдено машину, що без шуму витворює бурю. Також удішено витворювання штучної мряки. Деревя роблять сьогодні з пластики, а не, як досі, з гіпсу. Окремий апарат витворює шуму в маленькому басейні, що в ньому сфільмовують морську бурю. Щоб здешевити кошти продукції, при накручуванні фільмів, що в них літають у повітрі склянки й тарілки, вживається посуду з матеріялу, який не б'ється.

Кримінальна поліція шукала за одним злочинцем, що пограбував та повбивав кількоро людей. Злочинець був уже раніше караний і в поліційнім альбомі були його фотографії в різному вбранні, з бородою й без бороди. Пороблено, отже, відбитки, та розіслано по поліційних станицях у цілому краю.

По короткому часі з одної станиці надійшов такий звіт:

„Ми одержали фотографії шости злочинців, що їх ви пошукуєте. Зголущуємо, що п'ять з них уже сидять у нашій тюрмі, а шостому ми на сліді, — через день-два всіх вам відставимо!”

Привіт тобі, Італіє!

Швидкий поїзд Мюнхен — Рим, залишивши за собою столицю Тіролю, Інсбрук, поволі зближається до прикордонної австрійської станції. Чорнявий молодий італійський „карабінєрі”, із намащеним помадою, кучерявим волоссям, всаджує голову кризь відкриті двері:

„Бонджорне, сіньйорі! Вас цольбар габен?” — питається інтернаціональним жаргоном.

„О нікс, сіньйоре! Піккольо пакольо, дуо кільо де кокаїні, зонст ніхте!” — відповідаємо, сміючись.

Але наш жарт викликає зовсім нам незрозумілу реакцію в темпераментного сина півдня. Через хвилину ми вже стоїмо в коридорі під доглядом двох озброєних карабінєрі, інші ж порпаються в наших клунках, шукаючи „дуо кільо де кокаїні”... Повний брак найпримітивнішого почуття гумору! — стверджуємо одногласно, порядкуючи речі, порозкидані по цілому купе.

„Бреннеро!” — викрикнув кондуктор.

Звичайнісінька залізнична станція, мала й непомітна, як бага-

то інших. По другому боці, при шосе, кілька сірих кам'яних будинків якимось змуджено дивляться на світ. Від скелястих, безлистих ще гір віє холодний вітер. В залізничному буфеті молодода, заспана італійка продає чорну й густу, мов смола, каву — „експрессо”. Побіч групка чехів попиває червоне тірольське вино. Напроти буфету віконце з написом „чендж”. Там гладко причесаний касир вимінює на італійські ліри — шилінґи, марки, долари тощо. Платить по офіційному курсі: 1 доллар = 650 лір, 1 марка = 100 лір.

Ми вже по той бік австрійського кордону.

Міляно, стаціоне централе

Дольоміти проводжають нас шляхом на полудне. Долиною, побіч, пливе ріка. Її узбіччя обабіч вкриті садами й виноградниками. Південний Тіроль живе з садів і туристів. Сини півдня, що приїжджають зимою до Ст. Ульріх, Мерано чи Больцано, не лиш їздять на лецатах та гуторять, вистоюючи на вуглах вулиць, але й лишають свої гроші по ресторанах і готелях, що їхніми власниками є

тірольці. То ж німецькі тірольці не так то й зле почувуються під італійською владою. Двомовне урядування, німецькі школи та багато німців на державній роботі — все це створює наразі гармонійне співжиття. Посадником Больцано (столиця південного Тіролю) є італієць з німецьким прізвищем, його ж заступником є німець з італійським прізвищем. Щоб тільки згода!

Больцано зовсім не знищене. В центрі міста, на площі, що донедавна називалась — „Піаццо дель Беніто Муссоліні”, ще й досі стоїть пам'ятник „дуче”, що сидить на мармуровому коні, на голові староримський шолом, права рука витягнена вперед. Під пам'ятником написано: „статуя генія”.

Південний Тіроль — це країна компромісів!

— — — — —
По правому боці синіють Альпи, по лівому розкинулось місто. Високі комини, просторі робітничі квартали, продірають блакить вежі величавого собору. На великих білих таблицях понаписувано: Міляно, стаціоне централе!

Стаціоне централе — це під теперішню пору найкращий залізничний двірць в Європі, гордість Італії й Міляна. Це великий модерний будинок в центрі

міста, збудований ще за „добрих” фашистських часів. Ззовні він робить враження великанського театру.

Перед двірцем велика площа. Трамвай, тролейбуси, автобуси, авта... Ну й „Веспа”! Сьогодні це найпопулярніший комунікаційний засіб в Італії, щось немов моторова „гуляйнога”. Малий моторець зуживає всього 1 літру бензину на 100 кілометрів, їдучи з швидкістю до 60 км на годину. Не диво, отже, що попит на нього великий. Замовивши його у фабриці, приходиться ждати на доставу 2 — 3 місяці.

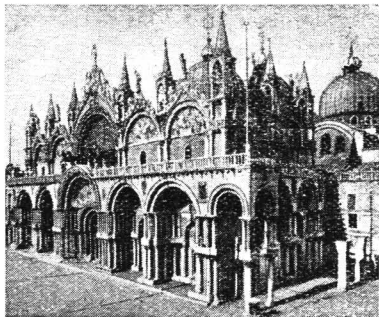
Коло двірця чимало „альберго”, тобто готелів. Їхня якість і ціни дуже різні. День побуту в другорядному готелі коштує 5 доларів. В готелях першої категорії треба платити 15 доларів, а т. зв. готелі „де люксе” доступні тільки мільйонерам.

Це все вичитаєте з „провідника по Міляні”, що його отримаєте від портієра в готелику. Провідник видрукований в двох мовах — італійській і англійській. Крім пляну міста знайдете там найдокладніші інформації — де та як вам видати всі свої гроші. Театрів, кін, музеїв, кабаретів, спортових площ — без ліку.

Англійська мова здобула собі право громадянства в Італії, зокрема тепер, по війні. Це кон-

цесія в бік американських туристів, які просто залляли цю соняшну країну. Але все ж, не знаючи італійської мови, важко чужинцеві порозумітись в Мілані. Хоч Італія була союзником Німеччини, проте німецьку мову мало хто знає.

Перед нашим „альберго Андреольо” на високому мурі розліплені афіші: Кабарет „Реджіна” проголошує нову програму, „Паляце Крісталльо” пропагує гокейові змагання і т. д. Але увагу глядачів найбільше приковує велика сіра афіша: на темному тлі розкопана могила, а над нею червоний гробокопач із червоною лопатою в руці, сперся однією ногою на домовину; на труні написано: „Італія”, а над малюнком: „Комуністи — гробокони Італії”. Побіч цієї афіші друга, з написом: „Бий англо-американських капіталістів!”



Венеція: Церква св. Марка

В інформаційному бюрі на двірці зустрічаємо людину, яка говорить німецькою мовою. „Комуністів ще тут багато! — оповідає нам. Але це вже не те, що було перед двома-трьома роками. Зате росте неофашистський рух. З ім'ям Муссоліні зустрічаєтесь на кожному кроці. Італійці часто й голосно жалують за своїм „дуче”. І то найголосніше тут, в Мілані, де його труп висів горі ногами кілька днів, виставлений на посміховище юрби...” Про німців говорять італійці з погордою та ненавистю. Гітлер є в їхніх очах винуватком всього зла.

Оглядаючи Міляно, можна мати враження, що Італія живе в добробуті. Широкі й довгі модерні вулиці, величезні, недавно побудовані кільканадцятьповерхові залізобетонні бльоки, пребагаті товарні маґазини, елеґантні, добре вбрані перехожі, скрізь зразкова чистота — все це залишає дуже гарне враження. Голод, нужда, безробіття — вони скриваються десь по передмістях та по підвалах старих домів. Фабричний робітник заробляє 30 — 45000 лір на місяць. Добре убрання коштує теж стільки. Отже ні добре, ні надто зле.

Мешкання — це окрема проблема. З одномільйонного міста Міляно розрослося впро-

довж короткого часу до 2, 5 мільйонів. Щоправда за офіційною статистикою тепер є в Мілані всього 1,800.000 мешканців. Але хто порахує тих всіх, що живуть, не зголосившись. Все ж таки мешкання ще є. Мій приятель — чеський тренер — живе в прекрасному, комфортавому мешканню в самому центрі міста. Платить за нього на місяць всього... 100 доларів.

Собор з 385 вежами

Посеред величавого П'яццо дель Дуомо, віддаленого на 10 хвилин їзди від головного залізничного двірця, стоїть прекрасний мілянський собор, в готичному стилі. Це друга величиною церква в світі. 385 веж і вежечок, прикрашених різьбами й статуями, вистрілюють вгору. Внутрі святкова тиша. Багатство різьб і мальовил найкращих італійських мистців. Вітражами ллються потоки соняшного світла. При престолі Божої Матері правиться молебен. Посередині церкви група чужинецьких туристів уважно вислухує пояснень „чічероне“, який за 1000 лір повинить свій нелегкий обов'язок. За великим, величавим престолом сповідається якась молода дівчина, а в правому крилі торгує продавець медаліками й хрестиками. Зразу побіч є вінда, що

нею, заплативши 150 лір, можна виїхати на дах собору.

Ми високо на вежі. Під нами, куди лиш оком глянь, розкинулось велике модерне місто. Довгими вулицями просуваються, мов дитячі забавки, авта й трамваї. Люди неначе непорушні мурашки. Коло нас цокають фільмовими апаратами американські туристи, трохи нижче щось завзято обговорюють французькі студенти, а вдоліні, поклавшись на дах, беруть соняшні купелі молоді „синьйоріти“.

Напроти собору, по другому боці П'яццо дель Дуомо, що на ньому роїться від людей і від голубів, є осклений пасаж-галерія з найбагатшими крамницями, каварнями й ресторанами. Там пересиджують багаті італійці, попиваючи „експресо“ й вино. Ліворуч біржа й палац юстиції. Тут поблизу Театро алля Скаля.

»Аїда« в Ля Скалі

Побіч інших будинків, на малому „П'яццо ля Скаля“, стоїть нічим ззовні непомітний, але славний на цілий світ оперний театр: „Театро алля Скаля“. Цей театр — мрія кожного співака. При опері є музей. В ньому сам Верді займає дві кімнати. Тут же й його посмертна маска. Бо ж ніякий композитор

так не зв'язаний з Ля Скалею, як Верді.

Сьогодні в Ля Скалі дають „Аїду”. Квитки, як звичайно, розпродані чотири дні наперед. Все ж таки пробую щастя. При одному з касових віконець бачу маленьку, чорну, оригінальну індуску: на босих ногах прості шкіряні сандали, сіро-зелений шовковий одяг-завій, на руках важкі золоті браслети, у вухах дорогі сережки, на чолі темно-червоне буддійське коліщатко, чорні, мов вуглики, очі й чорне, аж синє, гладко причесане волосся. Вона даремно старається переконати касира, щоб він дав їй квитка. Вона ж в переїзді з Лондону до Єгипту, лиш один день в Міляні, де вона ж мусить бачити „Аїду”. Але чує у відповідь суше: „Ай'м соррі, нов мор тікетс!”

Вечорі перед самою виставою при бічному вході знову стоїть довжелезна черга. Це ті, яким не пощастило дістати кращих квитків, намагаються дістатись на галерію шостого поверху. — Кажуть, що єдину в ЗДА Метрополітен-Оперу в Нью-Йорку задумують закрити, бо не оплачується. А в театрі Ля Скаля щовечора 6000 людей заповнюють по віндя шестиповерховий будинок. І то однаково, чи йде опера чи балет. Інших речей там не ставлять. А ціни квит-



Венеція: Палац Дожів

ків? Між 180 і 2000 лір. Коли зважити, що це Ля Скаля, то не дорого! Одна пляшка шампанського в кабаре коштує 5000 лір.

Заля повніська святково одягнених людей. Фраки, смокін'ї й темні вечірні вбрання чоловіків і довгі сукні жінок лагідно контрастують з бордовою барвою оббиття фотелів. На декільтованих шиях і раменах виблискує дороге каміння. Коли погаснуть світла, рознесуться перші звуки увертюри й поволі підійметься важка завіса, тоді й кожний ляїк розуміє, чому ця зала завжди повна глядачів. Декорації, одяги, світляні ефекти, прекрасні солісти, чудовий хор, прекрасний балет — це все вершок мистецтва. Про величавість збірних сцен нехай посвідчить той факт, що в 2-ій дії „Аїди” перемарш війська тривав



Венеція: Міст Зідхання

повних 20 хвилин. Участь у цій сцені бере понад тисячу осіб.

Італія імпортує спортовців

Італія імпортує багато товарів. Серед них є один „товар”, що ним зокрема зацікавлені італійці, без огляду на соціальні й ідеологічні різниці. Це імпортовані спортовці, зокрема — футболісти. Шведи, данці, аргентинці, мадяри, чехи, австрійці, французи, еспанці — все, що має якесь спортове ім'я, все те зв'язь італійські менажери. Добрий футболіст заробляє в Італії 300 дол. у місяць, крім мешкання, премій тощо.

Переповнений трамвай везе нас за місто, на великий стадіон „Сан Сіро”. Хоч це звичайний робочий день, то всетаки 50-тисячна маса спішить всіми шляхами на стадіон і заповняє кількаповерхові трибуни, щоб через дві години оглядати футбольні змагання. Квиток вступу коштує пересічно 350 лір.

Сама гра стоїть на незвичайно високому поземі. Порівняючи з німецьким футболом, італійський стоїть бодай на клясу вище.

— — — — —
Про українців знають італійці стільки, що й інші європейські нації.

„Тедеско?” — питається мене в одній крамниці продавець.

„Нов, юкренієн!” — відповідаю.

„А, — киває головою, — Сталін?” (Така розмова, як німого зі сліпим, бо він „парляре” лиш по італійськи, а я „нон капіто”)

„Нов, Сталін! Нов, Сталін!” — протестую.

„Ага, — зрадів — нон комуністі. Белля, белля...”

Зате портієр в нашому готелі довший час не міг зрозуміти, як це ми дістали пашпорти з СРСР до Італії. Була це без сумніву заслуга комуністичної преси, що розрекламувала наш виступ, як перші змагання советських гокеїстів в Європі. Збаламучена цим публіка, що заповнила „Па-

ляццо дель Крісталльо”, скандувала під час гри: „Не смійте програти, бо Сталін вас покарає!”

Щойно інтерв'ю з журналістами вияснило помилку.

Венеція

Ми знову в поїзді. Колеса рівномірно вибивають такт. Здалеку блищать неони. Тисячі світел б'ють у небо. Світає. З моря дує холодний вітер. Над каналами снується рання мряка. Сіро, вогко, неприємно. Тихо. Нема вуличного руху, ні куряви, ні запаху бензини. Десь далеко



Венеція: Загальний вид

гуде пароплав. Венеція ще спить.

Залізнична станція над самим „Канале Гранде”. Канале Гранде — це головна вулиця. Напроти двірця міст через канал. Каналами й мостами Венеція найба-

гатше місто в світі. Вздовж вуличок-каналів камінні доми, оброслі зеленим мохом і облиплі цвільсю. В них важкі, ковані з заліза двері й вузькі заграбовані вікна. Перед кожним домом, на воді, довгі вузькі човни-гондоли. Це єдиний засіб комунікації.

Венеція живе життям старого, гордого на свою минувшину, багача. Ця минувшина стала джерелом прожитку. Під час сезону (від травня по грудень) тисячі туристів заповнюють готелі, ресторани й водні вулички. Тоді на Піяцца дель Марко рух, гамір і крик цілий день. Тоді продавці пам'яток-сувенірів мають своє жливо й „канале” мерехтить ввечорі в світлі кольорових лямпіонів, що освітлюють гондоли. Тоді чужинці захоплюються красою, а домашні потирають руки, рахуючи гроші.

О, тоді чужинцеві треба грошей багато, щоб побачити красу Італії! Хочете зайти до церкви чи до катакомб — вступ 50 лір. Хочете побачити дзвони на мілянському „Дуомо” — 10 лір. Серія фотозняток — 300 лір, ч

чероне 250 лір і так без кінця. Не встигнете оглянутись, а вже з великого 1000 лірового банкнота (він величини половини газетної сторінки) лишаються лиш дрібняки. Навіть обдерті, брудні діти-жебраки дивляться на вас з погордою, коли даєте їм тільки 5 лір.

Проходите через лабіринти вуличок і пасажів, обганяючись від влізливих, мов мухи, купців, що силою втягають вас до своїх крамниць. Врешті ви на П'яцца дель Марко. Це чотирикутна площа, оточена двоповерховими білими домами-палацами. Колись тут панували можновладні дожі, що кермували цим незалежним містом. Нині їхні нащадки ждуть ласо на гріш, що його повинен їм залишити чужинець-турист.

При площі — собор св. Марка. Це копія св. Софії з Константинополя. Здалеку вже блищать золоті бані. В середині стіни, виложені золотою мозаїкою. Скрізь на мальовилах написи в грецькій мові. При нагоді одного з хрестоносних походів Венеція зайняла була Константинопіль і панувала там декілька років. Покидаючи його взяла собі дещо „на пам'ятку!“

Різби й малюнки заповняють храм. За головним престолом,

обгородженим грубезною дротяною сіткою, стоїть передня стіна кол. головного престолу св. Софії. В грубезній золотій блискі вириті образи. Ціла довга стіна викладена дорогоцінним камінням: брилянтами, діамантами, шафірами, рубінами, ізмарагдами тощо. Найменший з них — велечини горошини, найбільший завбільшки волосського горіха. В правому крилі церкви — скарбниця з дальшими ще ціннішими скарбами: модель св. Софії, ввесь з щирого золота, мітри патріархів, золоті хрести, викладені діамантами тощо.

За 600 лір опроваджує нас кулявий сторож по палаті дожив. Вона зараз побіч собору св. Марка. Поспішайте, щоб оглянути її ще перед сумерком, бо світел в палаті дожив світити не можна (це обережність перед вогнем!).

Коли на венецькі канали сідала вечірня мряка, ми їхали вже знову спінним поїздом на північ. В Больцано ми зустріли транспорт німецьких полонених. Вони вертались зі сходу. Може й з України? І дорожчими за бачені недавно жемчуги видалось нам лахміття, що його везли чужі нам люди з України!...

О. Бучацький

Краса й успіх у фаховій праці

Від сотворення світу аж до початку нашого століття чоловіки дивились на жінок як на милі, але безкорисні сотворіння, що без чоловічої допомоги пропали б, не вміючи заробити на шматок власного хліба. Сьогодні, по двох світових війнах, цей погляд до ґрунту змінився. Жінки виявили, що вони в потребі вміють не лиш здобути шматок хліба для себе, але теж прокормлюють цілі осиротілі родини. За останніх двадцять років число працюючих жінок у світі подвоїлось. Тепер жінка зайняла поруч чоловіка місце при кожному варстаті праці.

Нема сумніву, що жінки здобули собі ці позиції своєю працею та своїми здібностями. Тому й незрозуміло, чому саме в цю добу повної рівноправності жінки — в газетах, кінах, радіопередачах тощо — так дуже багато пишеться й говориться про магічну силу жіночої краси, все наново підкреслюючи, що жінки мають успіх у житті переважно ізза своїх фізичних прикмет.

Боронячись від цього закиду, жінки влаштували анкету у Франції (країна відома з жіно-

чої елегантности), що мала виявити, наскільки допоміжною є жінці краса для її успіхів у фаховій праці. Наслідок анкети, що з ним хочемо познайомити наших читачок, дуже підбадьорюючий для тих жінок, що не вважаються надто великою красою. Анкета виявила, що краса може бути навіть перешкодою для жінок, які серйозно думають присвятитися своїй роботі і не вважають її лиш кладочкою, що через неї легше промкнутись у подружнє гніздечко.

Гарні продавчині небажані!

„Краса для жінок, що працюють у нашій бранжі, — сказав власник крамниці з хутрами, — це радше перешкода. Ми даємо працю двом гарним моделькам і десятьом звичайним жінкам. Робимо це з психологічних причин. Гарна моделька є лише на те, щоб, убравши хутро, вона показала клієнтці, що й вона виглядатиме так елегантно. Але тут уже роля гарної модельки кінчається. Клієнтки бувають звичайно вже старшого віку, бо мало котра жінка молодою може дозволити собі дороге хут-

ро. А старша жінка нерадо слухає зауваг молодой, чарівної продавчині. Вони її не переконують, а сердять. В додаток жінки роблять звичайно таку велику закупівлю в товаристві своїх чоловіків. Гарні продавчині подобаються чоловікам, і вони деколи злегка фліртують з ними. Це все дуже небезпечно, бо власна жінка, розсердившись, може вийти з крамниці. На модельку-манекен чоловік може спокійно дивитись, бо ж одночасно оглядає він хутро, що ним цікавиться його власна жінка. Для нас, — сказав власник хутряної крамниці, — ідеальною є продавчиня, зовнішністю мало помітна, повна виrozumіння й терпеливості”.

Цю саму думку висловили власники великих сальонів моди. Клієнтки не бажають, щоб їх обслуговували продавчині, крапці, ніж вони самі.

Думки власників інших крамниць були поділені.

„До нас приходять однакова кількість клієнтів і клієнток, — сказав власник крамниці з канцелярійним і шкільним приладдям. Теоретично говорячи, було б для нас корисно мати гарну продавчиню, що причаровувала б клієнтів. Однак практика виявляє щось протилежне. Чоловіки не купують у гарних продавчинь більше, ніж у пересіч-

них. Замість цікавитися папером чи вічними перами, вони з усіх боків оглядають продавчиню та, стараючись довше задержатись біля неї, спиняють рух і не дають як слід обслужити інших, поважніших клієнтів”.

„Гарна продавчиня — це просто нещастя! — сказав інший купець. Передусім вона відганяє всіх жіночих покупців. Крім цього, вона звичайно погана працівниця, більшість часу проводить, викручуючись перед дзеркалом. Чоловічі службовці з інших відділів знаходять тисячі причин, щоб тільки покрутитись коло неї. Шефи відділів закручують собі голови гарними продавчинями і сваряться між собою. Словом, краса вносить лиш непорядок у товарний магазин. Єдиний виняток становить косметичний відділ: там продавчиня мусить бути живою рекламою свого товару.”

Мале довір'я до гарних студенток

Професор правничого відділу, коли його запитали, чи краса є додатньою чи від'ємною прикметою студенток, відповів, сміючись:

„На ваше питання не важко відповісти. Доки чоловіки є шефами підприємств, доти гарні жінки будуть упривілейованими

в підприємствах. Очевидно, що майже завжди вони покидають свої варстати і виходять заміж.”

„Отже, думаєте, що краса відриває жінок від їхнього фаху?”

„Саме це хотів я сказати!”

„Ми хотіли б знати вашу думку про те, чи краса допомагає жінці в її фаховій кар'єрі?”

„Признаюсь, що при іспитах я дивлюся з недовір'ям на гарних студенток. В мене весь час враження, що вони своєю елегантною появою прикривають внутрішню порожнечу. І, на жаль, я помиляюсь рідко!”

Краса й вірність фахові

„Лиш невелике число гарних жінок, що були адвокатками, залишилися вірними своєму званню!” — сказав голова адвокатської палати. — „Причина цього дуже проста: молоді адвокати шукають собі товаришок життя найчастіше серед своїх товаришок праці. На 800 адвокатів у Парижі є 200 жінок. Вони мусять витримувати конкурентційну боротьбу з чоловіками, відзначатися знанням справи й красномовністю. Звичайно гарні жінки по перших невдачах швидко зражуються і шукають порятунку в подружжі.”

„Під час судового процесу краса не відіграє ніякої ролі. Я міг би вирахувати добрий десяток знаменитих паризьких адвока-

ток, але, мабуть, ні одна з них не вирізняється жіночою красою”.

Красуня в бюроі

Друкарки й секретарки самі дали відповідь на те, наскільки їм допомагає чи шкодить їхня краса:

„Краса, — заявляють вони, — стає в пригоді лиш тим жінкам, які йдуть на бюрову працю на те, щоб швидше вийти заміж. Для всіх інших вона є завадою. Багато гарних секретарок покидають працю тільки тому, що їхні шефи надто влізливі. Інші наражені на постійне обурювання і ревнивність жінок своїх шефів. Часто вони вживають усіх засобів, щоб позбутися своєї суперниці. Коли ж, навпаки, секретарка поганіша, тоді вона має в дружині свого шефа найкращого союзника.”

„Коли б я була дружиною шефа, — сказала одна молода секретарка, — я вивчила б стенографію й машинописання та сама стала б секретаркою. Це єдиний спосіб оминати подружні непорозуміння!”

Кельнерки й послужачки на літаках

„Гарна кельнерка має завжди більшу можливість бути прийнятою на працю”, — сказав власник великого ресторану. — „Але метка, весела й вправна кель-

нерка, хоч і не надто гарна, дістає куди більше „на пиво”. Чоловіки дуже рідко приходять до ресторану без жіночого товариства. Коли ж, будучи в товаристві жінки, чоловік дасть гарній кельнерці надто багато грошей, тоді він наражується на ревнивість своєї товаришки. Гарні кельнерки бувають теж, частіше ніж погані, збувані самим тільки милим усміхом”.

Коли дирекція французького повітряного товариства „Ер-Франс” ангажувала першу жіночу обслугову літаків, то вибрала найкращих дівчат. Це мало для товариства вже незабаром катастрофальні наслідки. Після того, як на одяг і вишкіл цих дівчат витрачено 50 000 франків на голову, вони через кілька місяців вийшли заміж і покинули свою працю. Поженилися з ни-

ми не пасажери літаків, під час льоту це не в голові, а самі літуні.

Товариство думало рятуватися тим, що заборонило цим жінкам протягом одного року виходити заміж. Але на тринадцятому місяці таки всі повиходили заміж. Після цього досвіду товариство зрезигнувало з краси, і сьогодні гарній дівчині дістати працю на літаку куди важче, ніж поганій.

Це все були наслідки переведеної у Франції анкети. Без сумніву, ці дані стосуються також інших країн. Отже, всі ви, скромні жінки, які маєте відвагу признатись, що ви не дуже гарні, не журіться. На вашу працю й життєвий успіх це не матиме впливу.

За німецькою публікацією
Роберта Ляндірі
подав Л. К — рий

ДВІЙНЯК МУССОЛІНІ

Мало хто знає, що в Італії живе людина, яка, мов крапля води, подібна до недавнього фашистського диктатора. Це фільмовий артист — Дієго Карлізе. За фашизму він тільки з причини своєї подібності до дуче мусів зійти зі сцени. Що-правда він отримував за своє безділля таку заплату, що нарікати йому не було чого.

І тепер Дієго Карлізе має різні можливості й пропозиції. Ось, наприклад, один американський продюцент хоче накручувати з ним фільм про Муссоліні. Часи розплати з фашистами вже проминули і двійнякові диктатора нічого боятися за себе.

„Петре, — каже дідич, вернувшись з ловів, — чи всі мої гості прийли вже до замку?“

„Всі, ласкавий пане!“

„Всі десять?“

„Всі десять, ласкавий пане!“

„І ніхто з них не поранений?“

„Ніхто, ласкавий пане!“

„Прекрасно! Значить, я таки пострілив зайця...“

* * *

„Мій чоловік“, оповідає жінка своїм подрузі, „перестав курити!“

„Що ти кажеш?“ — дивується подруга. „Це ж треба мати сильну волю!“

„Я її маю!“ — відповідає жінка.

* * *

В переповненому по береги трамваєвому возі молодий чоловік став на ногу незнайомій жінці. Вона просичала з болю й глянула злісно.

„Пробачте!“ — сказав чоловік. „Але самі ж ви винні, що ніжка у вас така маленька, що її помітити годі!“

Замість сподіваної лайки пронеслось щасливе хіхотання.

* * *

Два чоловіки сидять у переповненому трамваї, з них один має весь час заплющені очі.

„Чи ти погано почуваєшся, що замикаєш очі?“ — питається перший.

„Ні“, — відповідає другий, „я

ЖИТТЯ

тільки не можу дивитись, як жінки стоять“.

* * *

Петрусь і Гануся, приїхавши до великого міста, вперше в житті пішли в оперу. Коли, при кінці вистави, четверо артистів виводили на сцені квартет, Гануся спиталась:

„Петрусю, котра година?“

„Одинадцята!“ — відповів Петрусь.

„Ах, тому це вони всі нараз співають! Хочуть поспіти на останній трамвай“.

* * *

Двоє санітарних інспекторів заходять до власника ресторану.

„Ми бачимо, — кажуть, — що ви реклямуєте заячий цаптет. Скажіть одверто, чи він справді із зайця?“

„Я признаюсь, — каже ресторатор — я домішую дещо кінського м'яса“.

„Скільки ж ви його мішаєте?“

„Так пів — на пів! Один заць на одного коня...“

* * *

Шеф до свого службовика:
„Чи ви вірите у воскресіння мертвих?“

Г У М О Р

„Але ж очевидно!“

„Тоді мені все ясне! Кілька днів тому ви звільнилися на похорон свого діда, а оце сьогодні він прийшов вас відвідати!...“

* * *

В Нью-Йорку трапилось, що проїжджаюче авто переїхало собачку, що бігала довкола старого прошак. Прошак став затурбовано над нещасним звірятком. Авто теж зупинилося. З нього вийшов власник і, вийнявши 10 доларів з кишені, запитався старого:

„Буде досить з вас?“

„Еге ж!“ — сказав старенький і заховав гроші.

Авто відїхало, а прошак усе ще думав: Чия це собака?!...

* * *

Рокфелерові зіпсувалося раз авто й він мусів найняти таксівку. Приїхавши додому, він дав шоферові 50 центів „на пиво“. Шофер подивився на монету й скривився:

„Вчора віз я вашу дочку і вона дала мені три долари!“

„Вона могла це зробити, — сказав мільярдер, — бо вона має багатого батька. Я його не маю!“

* * *

Один гіпохондрик вислухав раз виклад про хворобу нирок і просто з викладової залі побіг до лікаря, кажучи, що він захворів на нирки.

„Але ж, пане,“ — вияснивав йому лікар — „хвороба нирок починається без усяких болів і недомагань!“

„О-о-о! — сказав гіпохондрик — це саме прояви, що їх я у себе помітив“.

* * *

Англійський письменник Бернард Шов був раз запрошений в гостину до англійської королеви. За розмовою при столі сказав до нього один елегантний і бундючний лорд:

„Скажіть, чи це правда, що ваш батько був бідним кравцем?“

„Так“, — відповів письменник.

„А чому ж ви не стались кравцем?“ — спитав лорд злосливо.

Шов засміявся, але замість відповіді зчерги спитав:

„Ваш батько був джентлменом, правда?“

„Очевидно!“ — відповів гордий лорд.

„Чому ж тоді ви ним не стались?“ — запитався письменник.

— — —

Людський розум — це прекрасний орган. Він починає працювати з хвилиною твого народження і не перестає аж доти, поки не піднімешся, щоб вигосити промову.

Беруть мірку з дядька Сема

Найбільший досі перелік населення Америки

140.000 чоловіків і жінок, винуваних довгими анкетними формулярами, почали в квітні ц. р. брати мірку з дядька Сема, щоб усталити, настільки підріс він за останніх 10 років. А росте він, — тьфу, тьфу, щоб не вректи! — мов на дріжджах. Коли з кінцем цього року перелічать відповіді й подадуть їх до публічного відома, світ здивується!

Один із визначних американських учених, проф. Дж. С. Дейвіс, пише в журналі „Фореїн Оффіс“, що всі ті, що пророкують З'єдиненим Державам Америки за цих 10 років вісім-мільйоновий приріст населення, є надто скромними. „ЗДА є нацією в рості!“ — каже він, відкидаючи найрішучіше думку, мовляв, американська нація вже перезріла.

Війна принесла розквіт

Теперішній перелік населення, порівнюючи з 1940-им роком, покаже зовсім інший образ Америки. Реєстри народин, іміграційні звідомлення та промислові статистики вже сьогодні дають про нього деяке уявлення.

Як це ми вже згадали, населення Америки помітно зросло. Коли зважити, що в 1940-ім році З'єдинені Держави мали 131,66 міль. мешканців, то тепер треба очікувати зросту на приблизно 150 мільйонів. Отже, порівнюючи з попереднім десятиріччям, приріст побільшився вдвоє (в 1940-их рр. приріст виносив 9 міль.). Отже, воєнні роки, не зважаючи на втрати на полі бою, були куди більше квітучими, як позначене господарською кризою попереднє десятиріччя.

Гін на захід

Також на інших ділянках були сорокові роки для ЗДА часом основних перемін. Одним з воєнних переможців був теж божок Купідо. Число заключених за останнє десятиріччя подруж за 3,5 мільйона перевищило сподівання!

Це, з черги, спричинило зріст родин і домашніх огнищ. В 1940-ому році було в ЗДА 35 міль. родин, тепер є їх коло 40 міль.

Найбільший приріст населення виявляють західні стейти, т. зв. „Фар Вест“ (Далекий Захід). Коли звичайний приріст насе-

лення в З'єдинених Державах виносить 12,4 %, то стейт Вашингтон, на північному заході, виявляє приріст — 45,8 %, Каліфорнія — 53,6 %, Невада — 56 %, а Орегон аж 60 %.

Лос Анжеліс вийде з цього переліку населення щодо величини третім містом ЗДА, а Каліфорнія одержить куди більше число представників у Палаті Репрезентантів.

Більше жінок, як чоловіків

Вперше в історії ЗДА цей перелік виявить більше жінок, як чоловіків. Хоч наразі ця перевага жінок виноситиме всього кількост тисяч, та все ж уже мабуть раз на завжди скінчилась та щаслива для жінок ера, що відрізняла цю піонерську країну від інших цивілізованих країн.

Директор статистичного бюро інформує, що жінки завдячують свою чисельну перевагу більшій смертності чоловіків. Він запевняє також, що жінки надто переважують працею чоловіків, кажучи їм, побіч їхньої професійної роботи, виконувати також обов'язки в хатньому господарстві. Це твердження викликало протест жінок, які підкреслюють, що, навпаки, жінки побіч домашніх обов'язків, виконують теж заробітню працю поза домом. Їм годі відмовити

слухності, бо й справді статистика виявляє, що сьогодні серед робітників в Америці є на 7 мільйонів більше жінок, як це було перед десятима роками.

Втеча на село

Перелік населення виявить, що число купальних кімнат в ЗДА зросло на декілька мільйонів та що більше господарств мають електричне світло, але й покаже скільки ще мільйонів людей живуть в Америці серед таких примітивних обставин, що про них європейськ не має найменшої уяви. І, мабуть, це є головною причиною відпливу населення з сіл до міст. Число фармерів зменшилося з 30,5 мільйонів в 1940-ому році на 27,8 в 1950-ому році. Бачимо, отже, чому Америка охоче приймає тих європейських імгрантів, що хочуть працювати на фάρмах.

Найбільше втікають з села до міста негри. Досі втекла третина чорного населення. Причини цьому треба дошукуватись не лиш у поганих життєвих умовах і гіршій поведінці з чорними робітниками, але теж у щораз зростаючому значенні господарських машин, що знецінюють працю людських рук. Статистика виявляє, що в 1945-ому році в Америці було вдсятеро більше тракторів і механічного знаряддя, як у 1920-ому

році. Очевидно, що в останніх п'ятих роках цей зріст був іще помітніший.

Переліки населення в цілому світі

При теперішньому переліці населення, ставлять кожному американцеві 85 різних питань. При цьому, багато питань, що їх ставлено давніше, тепер пропущено. Наприклад, нема вже питання: „Чи є хтось божевільний серед вашої родини?” Зате з'явилося чимало модерніших

питань, наприклад: „Чи користуєтесь телевізійним приймачем?”

Перелік населення дасть американському урядові й промисловості багато цінних інформацій, що їх використається в раціональній господарці.

Згідно з дорученням організації Об'єднаних Націй, в цьому та в наступному роках переведе переліки населення більшість держав. Думають, що в 1951-ому році будуть наново перелічені три четвертини населення земної кулі.

Р. Ю.

НАЙБІЛЬШИЙ ГОТЕЛЬ СВІТУ

Готель „Вальдорф-Асторія” в Нью-Йорку — це 47 поверховий будинок, що має 2.200 кімнат для гостей. При цьому, кожна кімната має інше хатне устаткування. Це на те, щоб гостям створити ілюзію приватного мешкання.

„Вальдорф-Асторія” являє окрему господарську одиницю. Він має свою власну пекарню, слюсарню, столоярню, кравецькі варстати тощо. Очевидно, що він має також і свій ресторан, що денно видає 10.000 обідів. Варить їх 150 кухарів. Готелева пекарня випікає щоденно 6.000 хлібів. 300 прибиральниць порядкують щоденно кімнати. 140 телефоністок працюють у телефонній централь.

Пральня пере щоденно майже сто тисяч штук білизни, що її скидають з усіх поверхів готелю окремою системою рур. Чисту білизну розвозять прибиральниці віндами й візочками.

Має теж готель свою власну службу безпеки: 7 приватних детективів та 26 умундированих поліцистів.

Обслуга гостей у готелі незвичайно уважлива. Враз зі сніданком, наприклад, кожний чоловік отримує безкоштовно найновіший щоденник, а кожна пані, пробудившись, знаходить на столику біля себе свіжо-розцвілу троянду.

На кожному другому поверсі знаходиться бар з напитками. В пивницях готелю зберігається тисяча родів вин та понад сто родів лікерів.

Готель „Вальдорф Асторію” відкрито в 1931 році. Досі перебувало в ньому п'ять і пів мільйона гостей.

Чи може земля нас прогодувати?

Мабуть ще ніколи досі люди не турбувалися так про своє майбутнє, як саме тепер. Одні малюють жахливі образи будуччини, начитавшись про атомові й водневі бомби, інші гризуть себе й своє довкілля снуванням невеселих теорій про неминучу смерть людства. Війна є для них єдиною веселкою на чорних хмарах. Хоч і не врятує вона, то все ж бодай відсуне куди жахливіше голодове конання.

Більше людей — менше харчів

Земля вже сьогодні не може прогодувати всього 2,3-мільярдowego населення! — запевняє група поважних науковців. Теперішня управна площа виносить приблизно 1,5 мільярдів гектарів. А чейже одна людина потребує на прожиток, убрання й найконецніші життєві потреби — продукції одного гектара землі. Отже, щоб могли забезпечити всім людям достатнє життя, вже тепер треба було б вдвоє побільшити видатність землі. Але на це

треба б цілих десятиліть. За той час населення зростатиме приблизно зі швидкістю 200 мільйонів річно. В 2000-ому році воно переступить, мабуть, три мільярди.

Європа вже сьогодні перенаселена. В Англії, Бельгії, Голляндії, Німеччині, Швайцарії та Італії живуть на одному гектарі по троє і більше людей. Це перенаселення не таке то вже й давне. Від 1900 року число європейських мешканців потроїлось. Бо індустріялізація та сполучене з цим покращання життєвих умов завжди приносять із собою такий приріст. Приростаюче населення можна було легко прогодувати, бо досі неторкані лани Нового Світу могли дати Європі за її промислові виробы доволі харчів. Сьогодні ситуація змінилась. Америка не тільки індустріялізувалась та своїми товарами заливає Європу, але й швидким темпом побільшує своє населення. Впродовж останніх 25 років число американців збільшилось на 30 мільйонів. І в додаток. коли

число голодних уст щораз зростає, то родючість землі щораз меншає. Одного дня дійде до того, що Америка не експортуватиме більше свого збіжжя.

Міста, вулиці, залізниці, фабричні забудовання, летунські площі — все забирає управну площу. Безплянне, грабункове господарство вирубування лісів та обнижування позему підшкірної води, все це зменшує родючі полоси та поширює пустині. Постійні повені змивають щорічно мільярди родючого ґрунту; він ріками спливає до моря. Один з американських учених, д-р Бінет, заявив перед американським Конгресом, що фальшива аграрна політика американського уряду коштує вже країні один мільйон квадратних кілометрів родючої площі; далші три мільйони поважно загрожені. Природа потребує 100 — 300 років на те, щоб витворити верству родючої землі, т. зв. гумусу, а змити її може один кількахвилинний дощ.

Чи ж не вдається поширити управну площу, напр., тропічних околиць, дерослинність така багата? — питаєте. Ні, відповідають геологи. Виявляється, що тропічна ро-

слинність росте на дуже тонкій родючій землі. Якщо вирубаються ліси, то сонце й дощ у швидкому часі її знищать. Такий досвід зроблено в Мехіці, вирубувши ліс і заклавши на його місці плянтацію бананів. Після цього впродовж семи років земля зовсім не родила.

Небелиці, кажуть оптимісти

На щастя, побіч песимістів, що все малюють у чорних барвах, існують також оптимісти. Вони вірять у те, що людина своїм набутих знанням направить усі помилки попередніх поколінь та зарадить майбутнім клопотам. Від тридцятих років, коли вперше в Америці зчинено алярм із приводу втрати землі, вже багато змінилось на краще. Цілий процес завернуто в протилежний бік.

Це неправда, запевняють оптимісти, що родючість землі вичерпується. Навпаки, при допомозі вапна й добрив вона побільшується. Сьогодні вогнем винищені ліси, що досі були так мало придатними до вирощування збіжжя, можуть бути при допомозі добрив замінювані на родючі чорноземи. Досліди,

проведені в Огайо, виявили, що сполосканий з поля „гумус“ може, коли стосувати добрива, витворитися наново впродовж усього шести років. Отже, не треба на це аж 100 років часу! До цього долучуються щораз нові поліпшування родів збіж та вирощування нових пород. Все це починається до зросту продукції. Цей процес ще довго не закінчений. Видатність праці фермера впродовж останніх 50 років подвоїлась. За часів Вашингтона треба було працювати 19 робітникам, щоб дати прожиток двадцятому. Сьогодні це саме число прогодує 66 осіб.

Якщо модерні американські сільськогосподарські методи знайдуть застосування в цілому світі, тоді людство не зможе так швидко розмножуватись, щоб поз'їдати випродуковані харчі. Якщо Індія й Китай покинуть свої перестарілі плуги, тоді не буде в них голоду та перенаселення. Шеф сільськогосподарського американського дослідного інституту, д-р Роберт Сельтар, обрахував, що тепер використовується всього 7 — 10 відсотків площі, придатної під uprawу. Якщо б використати

тих 52 відсотки суші, що не є вкритою льодом, степами, горами та пустинею, то люди мали б двічі стільки поживи, ніж потребують.

Перехитрювання природи

Але саме такі фантазії виявляють найкраще, якими нестійкими є ці оптимістичні сподівання геофізиків. Бо ця критична ситуація, що в ній ми опинилися, створилась якраз через надто сміливе й холодне встрявання людини в царство природи. Люди думали вже, що їм удалося своїм знанням перехитрити природні сили.

Винищування лісів, що мало б побільшити управну площу, порушило природний порядок розподілу вод. Цей самий наслідок мають меліораційні роботи (висушування болот), що їх проводять в Швейцарії. В житті й у природі за все треба платити. Люди, що надто однобічно використовують сили природи, подібні до сплячого чоловіка, що, накриваючи вуха, відкриває й мерзне в ноги. Людина не творить нових сил, а тільки регулює вже існуючі.

Що ми зробимо, коли вичерпаються сирівці, що їх ми

не можемо розмножувати? Вже тепер починають у ЗДА вичерпуватися зложжя високоякісної руди, цинку, міді й оліва. Те саме з нафтою. Що робитиме механізоване господарство, коли стануть трактори з приводу недостатчі палива? — До того часу матимемо атомову енергію! — кажуть оптимісти. Але хто може запевнити, чи в наслідок т. зв. променнів гамма, проти яких майже не можна оборонитись, людство не потерпить ще болючішої шкоди. ДДТ вбиває муху тсе-тсе й комах, але хто знає, скільки при тому гине корисних бактерій? Медицина зменшує смертність слабих, але в наслідок дає те перенаселення, що загрожує світові.

Навіть, якщо оптимісти мають слушність і якщо людське плянування й організація спроможні розв'язати ці проблеми, все таки прийдеться боротися з великими перешкодами. Вони лежать у самій людській природі. Як, наприклад, можна реа-

лізувати світовий плян про харчування, коли люди розсварені націоналізмами й ідеологіями та поділені на ворогуючі табори? Чи це не іронія, що саме тепер, коли життя вимагає єдності, людський розум затемнений пристрастями серця. Це підсвідомий спротив душі проти змеханізування нашого існування. Це кара, що її приходить платити за перехитрювання біологічних законів.

Поворот до природи, що його голосив у романтичному 18 столітті Руссо, це гасло актуальніше сьогодні, ніж будь-коли досі. Тільки як його здійснити? Є такі, що дораджують обмежувати народини. Але саме це було б найбільшим і найварварським згвалтуванням природи, що мусіло б помститися.

Отже, нам лишається далі йти тією дорогою, що її витичила цивілізація, надіючись, що боротьба між людською інтелігенцією та помстивою природою ще доволі довго залишатиметься невіршеною.



ОБЛИЧЧЯ РІЗЬБАРЯ

Про творчість
Михайла Черешньовського

Його мистецька майстерня була впоряджена в якомусь не доладній формі будинкові одного з ди-пі-таборів. Поруч там ріпла, скреготала й рекотала інша майстерня, зовсім не мистецького типу: слюсарня, кузня чи бозна що. Нагорі скрипучими сходами беручись, ви могли розглянути на тонкі вироби його учнів, кремезних хлопців, що різьбили інкрустаційно-чарівні шкатули, касетки, тютюнярки, ножі до розтинання нових книг, каламарі, цілі пристрої до писання, тощо, тощо.

Нагорі була робітня експортова, отже установа, що трималася на фінансовій базі. Нанизу була його „святая святых”, майстерня мистецької майстерно-

сти, до якої він давав дозвіл на вступ дуже й дуже небагатьом. Бувало, що й добре знайомих — і зовсім не ляків, він не допускав туди зовсім, у певні години. Може, він вишукував тоді щось своє небувале, наприклад, брови трьома рельєфними дугами, як от вони виразно промовляють, майже кричать з одного з його скульптурних шедеврів — з „Портрет дружини”. Може, він у ті години зайнятий був іншими справами немистецькими, політичними, бо він був український партизан, а українське ж військо це насамперед військо політичне.

Я пишу весь час у минулому часі, але це не означає, що Михайло Черешньовський біль-



Голова п. Л. Б.

ше не живе. Ні, народжений у березні 1913, він, отже, має сьогодні ледве 37 років, а для мужчин це тільки початок ери. Подготів він лемко, а лемки це той пранарід, що живе не сотнями, а тисячами років. Минулий час стосується тільки перебування Черешньовського в Баварії: ні, він виїхав до Америки.

Мені пробачений буде весь його портрет, що його я декліную в минулому часі. Це тільки тому, що я не певний, чи зустрінуся ще колись із ним. Залезить це звичайно від мене, а не від нього, бо він буде жити дуже довго, помри він фізично на-

віть у свої теперішні 37 років.

Ось його портрет. Я запитав у поета Осьмачки, як буде поукраїнському московське „тщедушный”, бо іншого слова для визначення зовнішнього образу Черешньовського я не знайшов. Осьмачка, знавець усіх міжсловесних відповідностей, сказав, подумавши: „миршавий”, з наголосом на першому „и”. Це ніяк не автопародія на мій етюд про „Печерників” в „Українських Вістях”, — я бо справді запитую в авторитетів про слова.

„Миршавий”. Але навіть сам Осьмачка, коли зустрівся з Черешньовським уперше (різьбар дуже хотів зафіксувати його прекрасне старовинне обличчя в гіпсі або в дереві), сказав: „Ні, не миршавий”. Бо з Черешньовського, не зважаючи на його дрібне обличчя і його дрібний зріст, сяє така внутрішня досконалість, що навіть такий великий „людоненависник”, яким є Осьмачка, не зважився на нього піднести руку. Він сказав: „Ні, не миршавий”. Це означало багато.

Михайла Черешньовського я побачив уперше на мешканні інж. Є. Блакитного в Міттенвальді. Він щось гарячково й нелогічно говорив на користь модерного мистецтва. Потім ми з ним перебували разом у шпиталі, де я пізнав, що це за доб

рий хлопець. Ні, він не був „миршавий”. Ця дрібна обличчям і на зріст людина витворила новий стиль українського різьбарства.

Ця людина з найчистішим серцем вірила — і вірить, — що своїм різьбарством вона ушляхетнить душу людей.

Для цього він поставив за завдання собі творити речі кришталево чисті. Несамохіть виробився власний стиль. Якийсь різновид монументалізму. Але якщо сьогодні сумніваються в тому, чи твори (скульптурні й фрескові) тонкої доби єгипетського мистецтва відтворюють

портретову схожість Евнатонів та їхніх дружин Нофрет-ета, то я, зі свого боку, не сумніваюся, що різьби Черешньовського відтворюють цю абсолютну портретову схожість.

Але це не є натуралістична схожість. Натуралістично схожим Черешньовський зробив тільки одного Степана Бандеру, шанованого ним як мало не півбога, єдиний героїчний об'єкт своїх вправ, що його він відтворив негероїчно. Це голова, що пізнати її з першого погляду: уста насамперед, потім ніс, потім характеристичне піддашшя чола, потім цілий профіль. Це, звичайно, не те, що на відомій фотографії, де обличчя Бандери менш виразне: різьба Черешньовського — прекрасно, до брими рухами тонких рук зроблена робота, вона відтворює найістотніше з обличчя. Але ця в червонястому матеріалі опрацьована голова — це не стиль Черешньовського.

Стиль Черешньовського, це оті нечисленні, незабутні голови, переважно жіночі, що стояли вздовж стін його майстерні і що частинно виставлені були на виставці у Міттенвальді. На еміграції збереглося, здається, тільки дві в приватному посіданні — фотографії, що зображують ранні речі Черешньовського, періоду навчання в класі



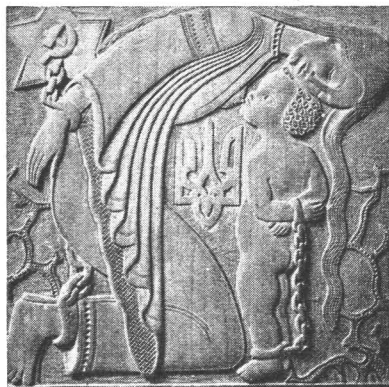
Портрет дружини

проф. Кальфаса Краківського інституту пластичних мистців (його різьбар закінчив 1939) серед них прекрасно каменеподібне і водночас бароккове обличчя панни М. К. Уже на цих працях слідні початки шукання отого „египетського” стилю (я назвав би його радше „дорійським”), що розквітає тепер у таких шедеврах Черешньовського, як голови пані Л. Б. або письменника О. Данського.

Між учнівськими і цими останніми працями в біографії майстра лежить прірва: діяльність партизана, бійця УПА, розпочата ще на батьківщині, 1944, за німецьких часів. Активна бойова діяльність, бран у Червоній армії під час наступу наприкінці війни, змушена участь у боротьбі цієї ворожої армії проти другої ворожої армії, втеча, — і тоді армія українських повстанців. Хирлява тілом людина переходить ліс, ночівлю в кущах, голодні тижні, голодні місяці, постійну тривогу несподіваних нападів і сутичок, бій врукопаш, бій гранатами й скорострілами на найкоротшій віддалі — ця людина, один з тисяч, витримує все це і героїчним рейдом, переходом через чеський кордон завершує цей етап свого життя. Він був одним з перших, що прибули з воюючої батьківщини до Баварії 1947 р.

Зрештою кажуть, що якраз хирляві найбільш витривалі в походах. Прикладів витривалої хирлявості в історії зафіксовано досить, незалежно від мірила особистого генія хирлявого: наприклад, Наполеон.

Авторитет Черешньовського як людини базується саме на цій духовій витривалості, що наповнює його прозоре тіло і світиться крізь нього. Я бачив, як у певних випадках його безоглядно слухалися ведмедевиді парубки, на кожній долоні яких він міг би вміститися цілий. Я чув і його промови: на мистецькі й немистецькі теми. Він говорив неідеально і дуже тонким голосом. Але ніколи він не був смішний. І я не знаю людини, яка його не поважала б. На жарт я прозвав його колись „банде-



Україна-Мати

рівським святим". З цього приводу він нарисовав чудовий автошарж, що його повторював потім зо смаком у багатьох варіантах, між іншим і у фресках вуглем на стінах власної майстерні.

Але авторитет Черешньовського як людини, звичайно, не має ніякого мистецького значення. Таланти бувають різні: авторитетні в житті і зовсім неавторитетні: п'яниці або незвичайно бідні, хворі люди. Родовище людського генія лежить десь зовсім інде, у сфері, що не має нічого спільного ні з соціальним середовищем, ані з звичаями, прийнятими в людській спільноті.

Талант Черешньовського полягає в монументальному баченні. Його мистецький світогляд складається з суцільних ліній, налятих із середини кам'яною масою. Це прості виміри і надзвичайно рафіновані засоби, що їх майстер досконалить з кож-

ним новим твором. Обличчя, яке ви пізнаєте відразу (якщо особисто бачили об'єкт), вражає насамперед навіки застиглою портретною схожістю, — але це не схожість, що її надає придворний маляр купців, генералів та меценатів. Обличчя дістає небувалу красу, незалежно від природної краси об'єкту, — але це зовсім не та краса, що в ній виправляються альбомно-листівкові майстри.

У Черешньовського є одна різьба: фігура мужчини з зашморгом на шиї. Це „Приречений”, партизан, повстанець. Обличчя зображеного абсолютно прекрасне тим, що воно абсолютно потворне: скорчене внутрішньою духовою мукою, з вигнутою спідньою губою. Обличчя цієї людини не має нічого спільного з обличчям майстра, що її вирізьбив. Воно не схоже на нього, фізично. Але воно дуже подібне до нього духом.

Ігор Костецький



НАЙБІЛЬШІ Й НАЙСТАРШІ ДЗВОНИ

Вперше появилися дзвони в 7 і 8 столітті в Німеччині та Франції. Мабуть найстаршими в Європі є дзвони з Кельну та Герсфельду. Найважчим у Німеччині є т. зв. цісарський дзвін у кельнському соборі (525 сотнарів). Найважчим у світі є дзвін на Кремлі в Москві. Він важить 4.038 сотнарів.

Розумний король

(сирійська казка)

Жив колись один король, що панував у далекому царстві. Був він могутній і розумний. Народ шанував його за могутність та любив за розум.

у столиці королівства, у самій середині міста була криниця. Вода в ній була холодна й чиста, мов кришталь. З тієї криниці пили всі мешканці. Пив також король і його почет, бо іншої криниці в місті не було.

Однієї ночі, коли всі мешканці спали, зайшла до міста відьма-чарівниця. Вона влила в криницю сім краплин якоїсь рідини й сказала: „Відтепер кожний, хто вип'є води з цієї криниці, втратить розум.”

Вранці почали приходити люди й пити воду. Пили всі, крім короля та його канцлера.

І сталося так, як сказала відьма-чарівниця. Всі втратили розум. Тільки король та канцлер,

ці обидва залишилися здорові.

З того дня закрути вузьких вуличок і широкі площі роїлися від людей. Усі вони пошепки передавали один одному: „Наш король утратив розум! Так, наш король і його дорадник — канцлер зовсім зсунулися з глузду. Ми не можемо дозволити, щоб нами правив безумець. Ми мусимо скинути нашого короля з престолу!...”

Про ці поговірки довідався король. Ще того самого дня, ввечорі, він звелів принести собі глечик води з зачарованої криниці. Коли його принесли, він без вагання випив. Це саме він наказав зробити своєму канцлерові. Цей теж випив.

І запанувала велика радість і втіха в цілому королівстві з приводу того, що король і його канцлер відзискали розум.

Подав В. Б.

Модне ЕЛЕГАНТНЕ Жіноче

Липень 1950!

Коли липневе гаряче сонце почне ясно світити та кидати на нас свої пекучі проміння, тоді з полегшою подумаємо і вдячно згадаємо теперішніх творців моди, які дозволяють нам — жінкам носити легенькі літні суконки з великими декольте. Мабуть, усюди, по цілому світі, де тепер перебуваємо й ми — українські „дишійки” — емігрантки, улюбленішою суконкою на гарячі літні дні стане сукня без рамен та рукавів, що її доповнення являє болеро. Її дуже легко зробити. Я також таку маю і зробила її власноручно.

Ще в таборі в Байроїті дістала я на „унрівський” (а, може, був це вже „ірівський”) приділ одержі зелену суконку в червононькі, синенькі та білі квітки. Вона була дуже широка й довга; люди говорили, що в таких суконках ходять тільки негрятянки (я цього не знаю, бо в Аме-

риці ще не була, і, на жаль, не знаю в що вони одягаються). Цю суконку я попоролла. З верхньої частини зробила болерко, долішня залишилась на спідницю, а на верхню частину сукні я докупила за 2 німецькі марки в Ерлянґені метр зеленої фіранкової матерії, яку я пришила до готової спідниці. Потім нагорі і в поясі я затягнула гумку і за кілька годин моя сукня була готова. З рештки селединової фіранкової матерії я зробила шалічок, який закінчила мережкою. Мій „комплет” був готовий. Сьогодні я ношу цю суконку. Одному знайомому вона дуже сподобалася, але коли я сказала, що сама її пошила, його подив щодо неї змалів. Тепер я не буду вже нікому в цьому признаватись. Одна пані сказала мені: коли б вона була з кращої матерії!...

Отже, як видно, моя суконка все таки не дуже погана. І на

майбутнє, коли матиму гроші, послухаю поради моїх знайомих і куплю собі найкращу шовкову матерію і віддам шити до найкращої кравчині Парижу!

Мабуть багато з вас, тих, що виїхали за океан, чи Атлантицький — до Америки, чи Індійський — до Австралії, вже заробили стільки грошей, що можете провести літній відпочинок на Флориді або в іншій, ще кращій, закутині, поблизу свого місця поселення. Там придасться вам гарний купелевий стрій та пляжовий костюм. Влітку цього року дуже модними є короткі жакетики, пошиті з такої самої матерії, що й стрій, або відповідно достосовані. В Мюнхені всі виставові вікна заповнені такими строями. Ви побачите там різні кольори: сині, жовті, червоні... Купальний стрій може складатися з двох частин, хоч переважають скромні, цілі костюми з нарамниками, схрещеними на плечах. До них добирають відповідні купальні плащі, в квіти, та гумові сандалики й шапочки.

А коли червоне, велике сонце зайде за горизонтом і нечисленні з вас зможуть собі дозволити піти подивляти елегантний вечірній світ — тоді нехай придасться вам одна моя порада: тюль, коронки, жоржета — це

ті матерії, що найкраще надаються на вечірню сукню. Я маю перед собою один прекрасний модель: тюлева біла сукня з пишним величезним кльошем, нагорі допасована, обтисла, без ґрамен. Але рамена не голі. Їх прикриває шаль, теж тюлевий. Ціла верхня частина сукні й горішня половина спідниці є вишиті у формі мов би листків папороті, в кольорах вогняно-червонім та бронзовім. На шиї маленька брансолетка, висаджена діамантами — такі ж прикраси в вухах. Волосся підстрижене високо. На руках коротенькі білі рукавички, що замикаються на



один ґудзик по стороні долоні. творцем є парижанин, Жак Фат.
Цей вечірній одяг гарний. Його О. В.

Птахи й люди — однаково поетичні!

Коли на весні вперше защебечуть пташки, то нема нам причини настроюватись надто романтично. Відомий знавець життя птах (орнітолог) д-р Євген П. Одум впевняє, що ці пташині трелі зовсім не є виявами любови. Навпаки, це воєнні вигуки самців, які стверджують своє право на точно означений життєвий простір. Бо в перші весняні тижні заселяють північні смуги пташиного світу самі тільки чоловіки. Жіночки живуть ще на півдні, немов на феріях.

Самчики прибувають на північ швидше, щоб влаштувати гніздечка своїм жіночкам та зайняти потрібний життєвий простір. Кожний з них вишукує собі терен — 20 до 400 арів (в різних родів птах, різно) й опісля впродовж кількох тижнів співає на ціле горло, щоб всі чули, що це його господарство. Ця пересторога стосується тільки самців тої самої породи, інші — можуть поселюватись біля нього.

Коли прибудуть самички, тоді самчики не співають вже так голосно, як раніше. Тоді їхній спів буває деколи виявом любови й закликком до самичок прибути в приготоване гніздечко. Але в птах, як і в людей: гарні, здорові й роботящі, з добре влаштованим гніздечком, — не потребують матримоніяльних оголошень!

А. В.

Чи знаєте, що...

- перший повітряний бальон піднісся 1303 року в Пекіні (Китай).
- у Китаї вже в 1050 році було відоме друкування рухомими буквами.
- найстарший людською рукою записаний документ знайдено в Уруку в Месопотамії; походить він з 3200 року перед Христом.
- людський кістяк складається з 222 кісточок.
- жінки живуть пересічно на три з половиною років довше, ніж чоловіки.
- найвищі в світі сходи мають 6000 ступенів; вони ведуть на 1540 метрів заввишки гору Таї Шан у Китаї.

Олег Лисяк

З циклу: Рідними й чужими шляхами

На Дністрі

Можливо, що канадійські ріки більш мальовничі, можливо, що гірські потоки Баварії бистріші, мабуть, це таки правда, що Міссісіпі дещо ширша, — проте!..

Проте, я все таки хотів би повернутися над Дністер, почути тихий плюскіт води, коли шатро вже розкладене, коли чай кипить у казанку, а ти, спертий на витягнутий з води каюк, докурюєш цигарку і вдвлявшеся в зорі, що понад темніючим обрисом високого яру блимають на подільському небі.

За хвилину тебе заколише до сну шум „шипотів” десь коло Гориглядів або плюскіт хвилі широкого плеса розливу десь коло Галича. Завтра вранці знову стане ясний, гарячий день, а перед тобою буде ріка з небосаяжними ярами, що піднімаються й влягаються напереміну

праворуч і ліворуч бортів твого каюка. А на берегах...

„Куди пійдете?” — кличе малий пастушок 50 метрів ліворуч від тебе, з берегу.

Етикета річного шляху наказує обов'язково відповісти й подати остаточну ціль маршруту. Це правило, старе, як Дністер.

Ти і не встиг ще закінчити відповіді, коли кільканадцять метрів подальше, з місця, де кілька молодичь періщає пранниками „шмаття”, несеться:

„А звідки Бог проваааадить, звідки пійдете?”

І тут ритуал не дозволить не відповісти.

А за селом маленька Ганя чи Настуся, махаючи батіжком, пасе гуси. Але й вона зривається на рівні ноги, коли бачить вилискуючі в сонці весла. Вона теж бере участь у забаві, і во-

на знає устійнений цілими віками звичай:

„Котля година, паааане?” питається, і або дістає точну відповідь або їй просто кажуть, що вже час гнати „худобу” додому.

— „Щаслива вам дороооога..!” — супроводить вас голос старого косяря, що присів відпочити від жару під вербою на надбережній толоці. І борони тебе, Боже, не відказати: „Дякуємо, дякуємо!”...

Усе це дуже гостинне, сама забава цілком симпатична, — але коли ти проїхав уже 300 кілометрів, і коли ранком і ввечорі з обох берегів безупинним барабанням вогнем тебе обстрілюють незмінними, старими, як сам Дністер, традиційними, ритуальними запитами й побажаннями — ти просто хворієш. По ночах сняться персоніфіковані запити, а вдень гуде в ушах безперервне:

„Куди підете? А звідки? Котра година? Щаслива дорога! Куди піде...!”

І щоб хоч раз одне з тих питань відпало! Неначе невидимий суфлер підповідає їх

стрічним мешканцям тихих Дністрових берегів.

Тож не диво, що коли десь уже коло Мельниці ми причалювали до берега, щоб напиться води, і назустріч нам виступила повагом чергова делегація пастушків з виписаними на обличчях ритуальними запитами — „серце не витримало”:

— „Їдемо зі Львова, прямуємо на Окопи, за „щасливу дорогу” дякуємо!” — випалив мій товариш Степан, щоб скоріше позбутися невідкличного ритуалу.

„Спікер” пастушків був виразно розчарований. Це справді негарно позбавити людину її доброго права запитувати й почути відповідь!

Але по хвилині обличчя пастушка прояснилось. Він пора-



З каюком на березі Дністра

хував щось на дрібних забруджених пальцях, подумав хвилину і, хитро всміхнувшись, — запитав:

— „А котра година, пане?“

Ми програли двобій із традицією...

* * *

І скажіть, чи на Ізарі або Ст. Лоренс-Рівер ви переживете щось таке?

О — як

З циклу: Наші спортові прем'єри у світі

4 x 100 у Нюрнберзі

Студентському першуніві Швайцарії в бігу на 100 метрів, інж. Євгенові Петрівському із „Карпатського Клубу”, не новина міжнародні змагання. Д-р Микитович, спортсмен, співак і, на решті, ветеринарний лікар, теж не раз довбав стартові ямки сумісно з міжнародними козирями, „Куба” Купчинський неоднократно дозволяв оглядати свої п'яти естонцям, полякам чи лотвійцям, а четвертий із комплекту, Роман Бойко, теж не був ні трохи не гірший за своїх попередників....

Але „цього” дня, на нюрнберзькому величавому стадіоні, в липні 1948 року, коли мав відбутися фінальний акорд, т. зв. „Олімпіади ДП”, цебто найемоційніша точка багатой міжнародної легкоатлетичної програми змагань, що її акторами були

змагуни 9 націй, саме на хвилину перед стартом штафети 4 x 100 метрів, — вони всі чотири були таки схвильовані. Я пізнав це з їх роблено змучених облич, що раз-по-раз викривляла гримаса позіхання, із нервозного перекидання штафетної палички з рук до рук, із дещо зашвидкого кроку, коли вони „розгрівалися” на червоній біговій доріжці стадіону. Ще хвилинка, вони здіймуть темноблакитні „овероллі” — і ...

Так, і тут була ціла проблема: прем'єра! Прем'єрний настрій. Знають його люди сцени, але він відомий і спортсменам. За хвилину, вперше в історії українського спорту наша репрезентативна штафета з золотим знаком тризуба на грудях стане на старті, щоб перед співзмагунами й тисячами публіки запре-

зентувати українську тугість, українську силу, — е, що там! Запрезентувати — Україну! Зрозумійте ж: не те, що Бойко швидко біжить, не те, що Петрівський добре стартує, не те, що Купчинський добре зміняє паличку, а Микитович фінішує, як гураган, не те — а Україну. Ви, котрим довелося хоч раз у житті мати це щастя — ви зрозумієте.

А до того: нас не знали, так як не знали золотого знака на блакитному полі, що пишався на грудях наших змагунів.

„Куба”, який ще рано був суддею, а тепер мав заступити Обухівського, що перед полуднем зірвав собі сухожилля, йдучи на місце своєї зміни, щось бурмотів під ніс. Може це було його звичайне: „Ну, що ж ..”, а, може... Може, він, так як і три його товариші, що ставали якраз тепер на доріжку поміж суперниками, щось собі обіцював. Щось таке, що, коли воно здійсниться, то після цього всі ці змагуни, що дещо згори дивляться на невідому чвірку, і вся ця публіка змінять свою думку.

Штафета 4 x 100 метрів! Видовище, що триває коротко, як блискавка, змаг емоцій, що нарастають, як гірська лявіна. Уявіть: чотирьох змагунів, що творять одне, — і мала паличка, за яку відповідає кожний з них на



Д-р Микитович фінішує

своїй частині шляху, яку треба донести від старту до мети! Швидше, зручніше, краще від усіх інших! А все це протягом трохи більше, ніж сорок секунд. Білі й кольорові силуети на червоному тлі доріжки, зелена мурава площі, трибуни, повні тисячі людей, прапори, що лопотять, і ярке сонце, що малює це все соковитими, повними динаміки барвами.

Штафета 4 x 100 метрів. —

Коли на першій зміні, на віражі зацвіли барвні вбрання змагунів, моє око виловило Геня

Петрівського зпоміж маси кільканадцяти змагунів (стартувало сім штафет), як він подавав паличку Бойкові, другий за мадяром Гідашем, одним із найкращих шпринтерів у Німеччині, що виграв уранці біг на 110 метрів через бар'єри. Ще секунда, і з барвного клубовища вистрілила чорна чуприна й білий костюм Бойка, а за хвилину радісний крик інж. Строкона й дві хоруговки (що ними він як суддя мав сигналізувати правильність змін), підкинені на радісах високо у повітря, сповіщаючи українців поміж масою глядачів на трибунах — що ми ведемо біг!

Але вже на другому віражі, нагнена до мурави відосередньою силою, схилилася на доріжці наступна біла постать у повному розгоні. Хто ж краще побіжить на віражі за „Кубу“, майстра техніки, який годинами обмірковує свій кожний спортовий крок?

Підірвана патосом та емоцією змагу публіка вже підносилася з місць, коли на останній простій з'явилася кремезна сильвета останнього з чвірки, д-ра Микитовича. Крізь крик тисяч, який могутнів з кожною десятою секунди, судді й глядачі біля доріжки почули все таки щось, що подобало на рев лева, який плигає на жертву. Це наш змагун,

нагадавши собі мабуть свої оперні подвиги, бойовим окликом: „RRRRrrrrr!“ — захочував себе до останнього зусилля. Крик публіки, а з нього деталі виразніше пробивалося ритмічно скандоване: „У-країна! У-країна!“ Наших декілька десятків публіки давало знати про себе.

Ще два метри, ще один, — і біла лента на меті пестливо погладила золотий знак на грудях українського змагуна.

Далеко, декілька метрів позаду закінчили біг змагуни Литви, Латвії, Угорщини, Естонії, Польщі...

На площі наші наче збожеволіли. Наш „штабний“ фотограф, Федько, бігав кудись із своєю „Ляйкою“ і знімав не знати кого; керівник дружини інж. Варцаба щось комусь гарячково вияснявав; ми з Міциком Строконом у віщому надхненні танцювали невідому ще тоді нікому „самбу“. Одні кидалися другим на шию, а щаслива чвірка, обнявшись, стояла, позуючи фоторепортерам.

...Сьогодні вони розкинені по світі. Інж. Петрівський працює в австралійській фабриці, д-р Микитович теж шукає долі під Південним Хрестом, Бойко і Купчинський, мабуть, знайшли вже „джоб“ у Канаді й Америці. Але я впевнений, що цієї прем'єри на Солджерс-Філд у Нюрнберзі 1948 р. вони не забудуть ніколи.

~ З А І Г А Д К И ~

У нашому місячнику „Ми і Світ” ми будемо друкувати різні загадки. За розв'язку кожної загадки визначається певну кількість точок. Хто з читачів до кінця 1950 року здобуде найбільше число точок, дістане титул мистця загадкового турніру і нагороду п'ять доларів. Крім цього для тих, що зайняли місця 2—5 призначаємо книжкові нагороди, а дальших п'ять учасників будуть отримувати „Ми і Світ” в 1951 році — безкоштовно.

При надсиланні розв'язок треба долучити купон, що поміщений на стор. 56-ій. Читачі з Америки й Канади зможуть надсилати розв'язки на адресу нашого представника, щоб заощадити на поштової оплаті. Речинець надсилання розв'язок: два місяці після появи числа (напр. за червень належить надіслати розв'язки до 31 серпня).

Всім учасникам бажаємо доброї розваги і гарних успіхів у турнірі!

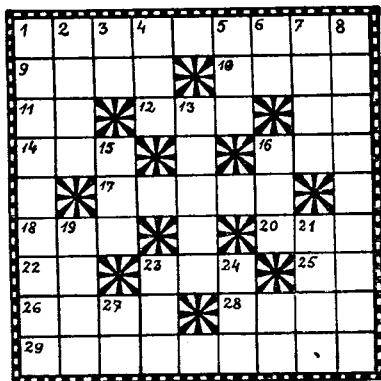
Ч. 1 — Хрестиківка

(точок 5)

склад д-р К.

Поземо: 1. укр. філософ (XVIII ст.), 9. свята, ненарушима річ у первісних народів, 10. рим. бог любови, хем. знак радону, 12. комаха, 14. постать з „Нібелюнгів” (мати Крімгільди), 16. сонні переживання, 17. рід гри в карти, 18. „твоя” по-латинськи, 20. „вітай”, „будь поздоровлений” в лат. мові, 22. рідне місто Авраама, 23. шаховий вислів, 25. міра поверхні, 26. порода живин, 28. початкові букви назви укр. емігр. наукової установи, 29. місто в Бельгії.

Доземо: 1. уклад, будова, 2. відомий німецький філософ



(„критицизм”), 3. гол. ріка Сибіру, 4. повзун, 5. сузір'я зодіака, 6. одиниця електр. опору, 7. голланд. село колишн. Утрехту, де проживав на вигнанні колишній

нім. цісар Вільгельм II, 8. військова частина, озброєна гарматами, 13. попередниця ІРО, 15. грецька літера, 16. торг. скорочення слова „спілка”, 19. дуже тяжкий метал, 21. прилади для означування тягару (и = і), 23. інакше „посідав”, 24. вигинулий звір, подібний до зубрів, 27. скорочення лат. слова „sanctus”.

в)	10	2	11	4	5
г)	7	5	12	8	9
ґ)	4	5	13	4	5
д)	5	7	10	9	5
е)	14	5	15	10	16
є)	8	2	17	14	5
ж)	16	8	18	11	2
з)	6	7	8	15	19
и)	18	5	20	21	9
і)	18	7	19	22	5
й)	6	21	23	5	23

Ч. 2 — Логогриф

(точок 3)

склав д-р К.

АВ, ГЕ, ГІ, ДИ, ДИ, ДУХ, ЄКТ, ЗВІ, ІН, КА, КА, КІ, КЛІ, КО, КОР, ЛІС, ЛО, МІ, НЕЛЬ, О, ОБ, РАЛЬ, РАМБ, РЕХТ, РЯ, СПЕК, ТА, ТА, ТАР, ТИ, ТО, ТОР, ТРИ, УТ, ЧАЙ, Я, Я.

Із поданих складів створити слова такого значення: 1. місто в Карпатах над гор. Сяном, 2. держ. політ. самовистачальність, 3. частина гір Карпат, 4. контролер, 5. місто в Голляндії, 6. батько франц. клясичної трагедії, 7. річ, предмет, 8. наука про міти, 9. гурт нечесних людей, 10. наука про герби, 11. ін. тварини, 12. похвальна пісня, 13. відважна, ризикозна людина.

При розв'язці другі літери слів, читані доземо, дадуть ім'я і прізвище визначного укр. актора й драматурга, а четверті — його мистецько-літературний псевдонім.

Замінити числа літерами так, щоб постало 13 п'ятилітерових слів такого значення: а) слово на означення поганої погоди, б) аристократичний титул, в) вибрані, передові особи, г) одиниця адмін. поділу, ґ) рід жіночої матерії, д) місце змагань, е) гр. бог підземелля, є) дівоче ім'я, ж) птах, з) місто в Зах. Україні, и) сіль-госп. соковитий овоч, і) господарська скрута, й) зах. укр. місто над Стрипою.

Однакові числа означають однакові букви. Середущі літери прочитані доземо, дадуть ім'я й прізвище укр. письменника.

Виправлення помилок

В муз. хрестиківці з попереднього числа, в тексті „доземо”, хем. знак титану має мати число 35 (замість 32); зараз побіч перед „сильне бажання” пропущено число 36. В тексті „доземо” ч. 11 пропущено „читане назад”.

Ч. 3 — Аритмограф

(точок 3)

склав д-р К.

а)	1	2	3	4	5
б)	6	5	7	8	9

КУПОН Ч. 2

З А Г А Д К И

„М и і С в і т”

липень 1950

ЖІНКА — ШЕФ ПОЛІЦІЇ

(Із споминів поліційної президентки міста Нью-Йорку)

Недавно появились друком спомини п. Мері А. Салівен, першої президентки поліції міста Нью-Йорку. Думаємо, що нашим читачам буде цікаво познайомитись із життєписом цієї шляхетної і відважної жінки, а також із системою праці американської кримінальної поліції, яка ставить собі мету не так покарати, як радше морально оздоровити злочинця.

Випадкова кар'єра

Мері Салівен сталася поліцисткою зовсім випадково. Правда, вона походила з так званої поліційної родини: три її брати були поліцистами. Але сама вона ніколи не мріяла про поліційну кар'єру. Її батько був купцем. Раз прийшов він додому з молодим службовиком одної ньюйоркської фірми, й Мері залюбилась, як то кажуть, з першого погляду. Одружилась, мала донечку, але вже до року повдовіла. Що дали?— стало перед нею питання. В своєму житті вона не навчилась нічого такого, чим можна було б заробляти на прожиток для себе й дитини. Ще найлегше продавати в крамниці.

Мері стала на роботу у великому товаровому маґазині. Там вона заприятимилась з маґазиновою детективкою. Була це молода, енергійна дівчина, що прекрасно вміла ловити злодіїв, які, не заплативши, забирали з маґазину білизну, панчохи, прикраси тощо. Звичайно бували це молоді жінки, засліплені красою і приманливістю різних речей, що їх вони собі не могли купити. Гнані жадобою посідання цих речей, вони забували не раз про свій стан, про свою родину та про своє добре ім'я. Коли їх ловили на крадіжці, тоді розігравались драматичні сцени.

Праця детективки подобалась Мері. Вона сказала про це подрузі й ця запровадила її до своєї сестри, що працювала по-

ліцисткою на передмісті Нью-Йорку. Там вона дістала пораду та книжки, що з них мала підготувитись до поліційного іспиту. Поліційних шкіл тоді ще не було й самому треба було вивчати закони і поліційні приписи. Через декілька місяців вона склала іспит і дістала доручення зголоситись на тримісячну практику.

Коли Мері зголосилась 2-го червня 1911 р. на визначеній поліційній станиці, вбрана у великий, прикрашений квітами, капелюх та в легеньку зелену суконку, майбутні товариші праці прийняли її з легким глузуванням. Командант станиці запровадив її до порожньої кімнати та велів ждати на жінок, що їх приведе поліція. Мері задалегідь билося серце, як їй говорити з тими жінками? Але в той день вона мала щастя, — не привели нікого. Вона могла спокійно вивчати розпорядки й постанови, що лежали на столі.

Час проби

Згодом Мері привикла до своєї ролі. Жінки, що їх припроваджувано до неї, поводитись погано, ставилися з недовір'ям та притасною ненавистю. Часто бували це п'яні дівчата, що не могли вже знайти дороги до свого дому, або жінки, що не могли чи не хотіли заплатити за

таксівку, або різного роду злодійки.

Мері пробувала зрозуміти цих жінок, підходити до них з серцем, здобути їхнє довір'я. Але це приходилось важко. Вони ставились до неї з погордою та легковажністю. Дещо більше пошани набрали до неї тоді, коли вона вдягнула поліційний однострій.

До обов'язків Мері належало також відвозити до дитячих притулків дітей, що їх залишали на сходах матері, завинутих у саму тільки газету.

По тримісячному часі проби Мері призначено детективною в іншому поліційному районі.

Боротьба з циганами

Цигани були справжнім прокляттям для передмість Нью-Йорку. Вони винаймали собі невеличкі крамнички, що їх прикрашували пестрим лахміттям, щоб надати їм фантастичности. Цигани сиділи за виставовими шибамі або стояли в дверях та заманювали проложих, щоб їм виворозити майбутнє. Одночасно, заговорюючи своїх клієнтів, крали в них усе, що попало, і то з такою проворністю, що ті аж вдома спам'ятувались.

На жаль, цигани не їздили по Нью-Йорку, як це робили вони колись у нас, на своїх романтичних возах з будами. Во-

ни подорожують в автах, куплених чи крадених, і це дуже обтяжує поліційну роботу. Не зловиш злодія при крадежі, то пиши пропало.

Вперше зустрілась Мері з циганами завдяки Марії Сміт. Ця Сміт мала великі грошові клопоти — батьки її були бідні й наречений не багатий. Тож пішла вона зі своїми турботами до циганки. Циганка подивилась на долоню, а потім веліла принести 10 доларів, що їх вона обіцяла перетворити в двадцять. Коли Сміт принесла гроші, циганка завинула долари в пестру хустку, покрутила нею над головою, розвинула й Сміт побачила сяючими очима — не десять, а двадцять доларів. Це подобалося Сміт. Вона пішла додому й принесла ціле родинне майно — 4.575 доларів.

— Ці гроші — це корінь усього зла! — сказала циганка. Коли я їх подвою, все обернеться на добре.

Циганка висипала гроші в хустину та почала вимахувати нею понад головою та по землі, побіч ліжка, що під ним сидів схований циган. Потім позбирала гроші до купи, завинула в стару хустку та почала з нею танцювати, аж поки дівчині не почорніло в очах і хустка з гріншми не зникла під ліжком. Далі вивела дівчину на город та поча-

ла напувати чудодійним зіллям.

Коли Сміт домагалася своїх подвоєних грошей, циганка сказала: „З такими великими гріншми чуда не діються так швидко”. Опісля дала їй стару шкіряну торбинку та наказала не відчиняти її скоріше, як через п'ять днів.

Дівчина відчинила торбу ще того самого дня. Знайшла там нарізаний газетний папір з двадцяти-доларовим банкнотом наверху. Сміт зголосила це поліції. Мері вчинила погоню й циганів зловлено в половині дороги до Чікаґа. На щастя, грошей вони ще не розпустили.

Не менш наївною була інша жінка, що звалася Гут. Вона була хворою по операції сліпої кишки і боялася, щоб за час хвороби її не покинув чоловік. За радою пішла до циганки. Циганка вислухала її горе та порадила таке: „Принесіть мені два персні — свій і чоловіка. Я завину їх в шматину та закопаю на цвинтарі. Через одиє день я вам персні віддам. Ваші клопоти залишаться закопаними на цвинтарі”.

Очевидно, що дурна жінка не бачила вже більше ні циганки, ні перснів. На поліцію прийшла щойно третього дня. Коли Мері питалася, чому та не прийшла скоріше, вона відповіла: „Було можливо, що чари почнуть діяти,

я не хотіла цьому перешкодити". На глупоту лікарства нема!

Щоб краще стежити за циганами, які були обережними, Мері мусіла передягатися за стару селянку, що їй чоловік підбив око. Циганка давала їй „любовний порошок", а тоді насакувала поліція.

Про те, наскільки приманливою є циганська ворожба, може свідчити такий випадок:

В одній нью-йоркській в'язниці сиділа циганка. За браком зайняття і з при звичаєння вона й там клала карти. Це помітила наглядачка. Циганка зовсім не збентежилась появою наглядачки, навпаки запропонувала їй поворожити. Наглядачка була молода й нещасливо залюблена, отже погодилась. Розговорившись, розповіла циганці, коли потайки вийде на зустріч з милим. Циганка використала цей час і втекла. За наївність заплатила наглядачка втратою свого місяця праці.

Згодом цигани запам'ятали собі обличчя і штучки Мері. Коли вона появлялась серед циганських дімків, її обступали діти й кричали, танцюючи: „Поліцистка є тут, поліцистка є тут!..."

Мері прийшлося змінити район і ділянку праці.

Головне — здобути довір'я

Мері Салівен з часом стала прекрасною детективкою. Вона

пізнала психологію злочинця і вміла вплинути на людину, щоб вона призналась до вини. При цьому основне: засадою Мері було захоронити людину перед тюрмою, а не посадити її в тюрму.

Вона знала, що є багато жінок, які з сліпої любови не хочуть зрадити чоловіків-злочинців і беруть на себе вину за злочини, що їх вони не поповнили. Не раз зустрічалася вона з безпорадними й недосвідченими жінками й дівчатами, які, опинившись у немилій ситуації, не вміли з неї вийти тільки з страху, щоб не втратити своїх найдорожчих.

Жінки бувають у житті кращими акторами, як чоловіки. Спіймані на злочині, вони вміють краще й бистріше боронитися. Але Мері — жінка, найкраще знала душу жінки. Раз одна жінка з заздрости застрілила молодшого від себе коханця. Ув'язнена, почала вдавати божевільну. Ніяк не можна було допровадити її до „нормального" стану. Мері знайшла на неї спосіб. Переслухуючи її, сказала: „Як на 45-річну жінку ви справді досить глупа!" Жінка подивилась на Мері ображено й сказала: „Мені не 45, а тільки 38 років!"...

Жінки рідко видають чоловіків, що з ними вони зв'язані. Але, коли дізнаються, що їхні лю-

бимці їх зраджували, тоді пере-
мінюються в гієн. Пімста робить
їх найнемилосерднішими обви-
нувачами.

Також рідко признаються жін-
ки до вини, коли переслухують
їх чоловіки-поліцисти. Супроти
жінок, що вміють добути їхнє
довір'я, вони одвертіші.

Рятування молодих дівчат

Заходити до танцювальних
заль не належало до завдань
поліцистки. Але Мері робила це
з власної волі.

Ввійти непомітно до льокалю
сумнівної слави не було так
легко. Бувало ступить Мері на
пори́г, а оркестра зараз почи-
нає грати старомодного вальса.
Це значить: „Увага, поліція!” Па-
ри починають тоді танцювати
пристойно, неначе на королів-
ському дворі.

Одного разу Мері шукала мо-
лодої дівчинки з доброї родини,
що зникла була без сліду. Коли
вона зайшла до одного підозрі-
лого льокалю, господар запи-
тався, чого вона хоче.

„Я з поліції. Шукаю Елен К.
Чи працює вона у вас?”

Господар подивився на неї
з люттю, заперечив і показав їй
двері. Це видалося Мері підозрі-
лим. Вона подзвонила на ста-
ницю. Через хвилину льокаль
обступила поліція. Власник льо-
калю зблід і признався, що дів-

чинка в нього „занята”. Мері від-
найшла її. Виявилось, що втекла
вона з дому тому, що впала
при іспиті. Вона плакала в ра-
менах Мері, коли ця, купивши
залізничний квиток, відправляла
її до батьків.

Мері й досі зберігає листа, що
його одержала від вдячної Елен.

Інша дівчинка — Анна мала
виступити в суді як свідок про-
ти свого хлопця. Вона була ми-
лою сімнадцятирічною істотою,
елегантно одягненою та приче-
саною. На поліційній станиці
сиділа насторожена, мов пере-
лякане звіря, і впродовж кіль-
кагодинного переслухання не
промовила ні словечка. Покли-
кано Мері. Привітавшись з дів-
чинкою, вона сказала:

„Вам треба дещо припудру-
ватись та причепуритись перед
дзеркалом. Напевно теж нап'є-
тесь кави?”

Дівчина подивилася вдячним
поглядом, а опісля встала та,
схопивши Мері за рам'я, залля-
лась сльозами. Була це нещасна
істота, яка не вміла впоратись
з суворим життям. Анна пізнала
молодого хлопця і залюбилась
в ньому. Своїй матері боялась
сказати про нього. Опісля ста-
лось те, що привело її на полі-
ційну станицю: вона була свід-
ком вбивства, що його поповнив
хлопець. Вона не хотіла його
зрадити, спершу з любови, а опі-

ся зі страху перед ним. Мері запевнила її, що не станеться їй нічого злого. Тоді Анна розказала про все.

„Це не був Вільгельм! — сказала вона. Він перемінився в зовсім іншу людину!” Її очі були повні страху, ціле тіло дрижало.

Коли Мері хотіла вийти з кімнати, дівчинка вчепилась їй за рамя. „Не лишайте мене саму!” — благала.

Мері запровадила її додому та вияснила матері, що Анна ні в чому не винна. Ввесь час у хаті тулилась вона до Мері, шукаючи в неї охорони перед власною матір'ю.

За іншою п'ятнадцятирічною дівчинкою пошукували в розпущі батьки. Її батько був високим службовиком. Дівчинку дуже тягло на сцену, але батьки рішуче спротивлялися. Одного дня Ліза зникла. Мері дістала доручення відшукати дитину. Вона знала один „пансіон”, що про нього люди багато говорили. Виховниці „пансіону” працювали на малооплатних місцях як доглядачки дітей, прибиральниці тощо. Мері зайшла до власниці пансіону, перебрала за медичну сестру та просила дати їй на деякий час приміщення. Власниця відмовилася, а коли Мері не уступала, зажадала дуже високої заплати. Мері погодилась. Ще не встигла роздя-

гнутись у своїй кімнатці, коли постукано в двері, і ввійшла молода дівчинка. Не сказавши слова, припала до Мері і заплакала.

„Чого ви плачете?” спиталась Мері.

„Чи я можу сісти?”

„Очевидно”, сказала Мері й подала дитині чеколяду.

„Яке гарне пуделочко”, сказала. „Я нераз отримувала таке вдома. Я називаюсь Ліза...”

Через хвилинку знала вже Мері цілу долю дівчинки і все, що виправляла власниця пансіону з своїми вихованницями. Це був звичайний дім розпусти. Через кілька хвилин прибула поліція й обступила пансіон.

Ліза відмовлялась вернутись до своїх батьків. Отже, Мері взяла її до себе додому та віддала на деякий час під опіку власній матері. Згодом повідомила батьків Лізи, і вони прислали їй гроші на дорогу. Ліза переписувалася з Мері роками.

Багато днів і ночей просиділа Мері, вивчаючи голос жінки одного злочинця, що його даремно намагалась схопити поліція. Йшлося про те, щоб, коли злочинець покличе жінку до телефону, поговорити з ним та дізнатись про його місце перебування.

Жінка дивилась на Мері з ненавистю та майже не відзивалась до неї. Аж одної ночі за-

дзвонив телефон. Жінка хотіла схопити за слухавку, але її стримав один з поліцистів. До столика підійшла Мері.

„Галльо, Кляра, чи все в порядку?” — запитавсь чоловічий голос.

Мері спробувала наслідувати голос жінки. „Добре, що ти дзвониш. Чи поведеться тобі добре? Я цілий час ждала на вістку від тебе”.

Тут Мері засміялась.

„Чого ти смієшся, Кляро? Для цього нема причини”. На хвилину запанувала мовчанка.

„А може це не ти, Кляро?”

„Очевидно, що я. Але говори про себе, коханий”.

„Чи ти сама, Кляро?” — питався сердитий голос.

„Так, але не знаю, чи хто не підслухує з сусідньої кімнати. Де ти тепер є?”

„Ти чейже знаєш!”

„Очевидно, але я не знаю настільки докладно, щоб тобі написати листа”.

Чоловік назвав місто й готель.

„Я не хочу довше говорити. Краще напишу тобі незабаром.”

В цьому менті вирвалася з сусідньої кімнати жінка та кинулась на Мері. Але Мері відтрутила її, і вона впала безсило на крісло, залившись сльозами. „Мій чоловік думатиме, що я його зрадила й не любитиме мене більше!...”

Три тижні у в'язниці

Єлисавета Й. ніяк не хотіла признатися до злочину. Вона відкидала хитро кожний закид. Все ж на неї падало підозріння, що вона задушила рушником п. Гамлін, що в неї вона винаймала кімнату.

„Коли б ми мали когось, хто хотів би дати себе замкнути в одній келії враз із Єлисаветою. Можливо, що вона колись розговориться та признається до злочину”, — сказав на одній конференції командант поліції.

„Я піду до в'язниці!” — зголосилась без вагання Мері.

Треба було робити все так обережно, щоб навіть тюремна служба нічого не догадувалась. Мері отримала прізвище Маргаретте Роджерс, яка, впившись, нібито вбила пляшкою свого чоловіка. Перебрану в старе лахміття привели її до тюрми.

Зустріч з тюрмою зробила на Мері гнітюче враження.

„Ніколи ніяка фільмова артистка не вміла передати образу тюремної наглядачки таким, яким він є справді”, — оповідає Мері.

„Маргаретте Роджерс, — проскрипіло худе, високе страховище, — ходіть негайно фотографуватись!”

Холодні мури й тверда поведінка так вплинули на Мері, що

вона заплакала ревною сльозами. Для її ролі було це дуже корисне.

Вона плакала, коли наглядачка відбрала їй нагортку й капелюх та коли, роздягнувши до нага, трунула її у ванну, наказавши вимити волосся жовтим порошком. Опісля прийшов обід в товаристві злодійок, вбивниць та вуличних дівок.

Найважчою була для Мері перша ніч на твердій в'язничній причі. Неспокійний сон щохвилини переривала наглядачка, відчиняючи скрипучий замок. За кожним скрипом Мері зривалась.

Елізабет, немов прочуваючи, відносила до Мері холодно, майже непривітно. Раз тільки розговорила щось про адвоката. А поза цим, сиділа мовчки, заглиблена у своїх думках.

Коли Мері спробувала раз цю мовчанку перебити, Елізабет скочила до неї, як навіжена, та хотіла вкусити її в рам'я. Це пригадало Мері, що й вбита Гамліт мала покусане рам'я. Значить, треба зробити відбитку зубів Єлисавети!

Наступного дня Мері затрималась на переслуханні довше, як звичайно, а вернувшись, сказала: „Я не знаю, що вони від мене хочуть. Пощо вони оглядали мої мігдалки й робили відбитку

моїх зубів. Що це все має спільне з моїм злочином?”

„Чи роблять вони це з усіма?” — занепокоїлась Єлисавета.

Вона мала чого непокоїтись, бо порівняння обох відбиток зубів виявило, що це вона вбила п. Гамліт.

Зустрівши опісля Мері на судовій розправі, Єлисавета просичала: „Ти зраднице!...”

Мері й досі мучать у снах спомини з її тритижневого побуту у в'язниці. Нераз будиться від слів: „Маргаретте Роджерс, купайтеся й мийте голову жовтим порошком.”

Сенсаційна історія, зв'язана з молодю Мейбел Лянґстріт, принесла Мері найвище призначення, яке будь-коли досі зустріло поліцистку. Її зараховано в члени почесного легіону нью-йоркської поліції. Під час урочистої церемонії заявив тодішній президент поліції, що без Мері Салівен, без її проворности, далекогозороности, витривалости й прекрасного знання жіночої психології, таємниці жахливого вбивства ніколи не була б висвітлена.

(Далі буде)



Читачі про „Ми і Світ“

Д-р Г. П., Мюнхен (Нім.): „Вашому маґазинові бажаю багато успіхів на новій і дуже важкій ділянці праці, тим більше, що в нас справді такий журнал дуже важко втримати. Наша спільнота ще не розуміє завдань таких видань і спроби в Галичині не вдалися. Такий журнал мусить мати читача робітника, який, ідучи з праці, для відпруження своїх нервів читає таку легку літературу. Ви зачали справді поважне й корисне діло, яке вимагає великого вкладу грошей. Нехай Бог Вам допомагає і зрозуміє Вас наша спільнота на еміґрації!...”

А. Б., Шлірзе (Нім.): „Привіт Вам Шановні Друзі! Я дістав Ваш журнал п. н. „Ми і Світ“, за який дуже дякую, і вчитав у ньому дуже багато гарних новин. Але більш усього цікавить мене стаття на стор. 42, в якій написано, що ревматизм можна вилікувати. Я в ним хворий вже два роки...”

Д-р С. В., Аїн Драган (Тунезія): „Перед кількома днями отримав я від вас 35 прим. нового маґазину п. н. „Ми і Світ“ для поширення серед членів нашої громади. Дякую за довір'я і повідомляю, що я сам займаюся кольпортажем того маґазину, бо уважаю його появу дуже корисною і на місці. За цих кілька днів я вспів уже розпродати 28 прим. і маю оправдану надію, не тільки розпродати всі 35 прим., але навіть більше, — хоч наша громада чисельно не така вже велика (112 працюючих, а з членами родин 200 осіб дорослих). Прошу Вас отже тепер прислати мені ще додатково 10 примірників...”

Г. І., Фонттой (Франція): „Повідомляю, що Вами прислан 5 прим. „Ми і світ” я одержав. Жалко, що міняю місце замешкання і не можу подати Вам нової адреси. Тому не висилайте наступних номерів аж поки не подам Вам докладної нової адреси. А журнал дуже цікавий змістом. Всі допущені в першому номері похибки з часом поправляться. Бажаю успіху у Вашій розпочатій праці!”

Міґр Б. С., Ньюкастл (Англія): „Сьогодні одержав „Ми і Світ”. Ще навіть не мав часу перечитати його. Перше враження добре, навіть дуже добре. Зокрема подобалося мені, що з місця приходите до речі, без вступних звернень до читачів і тим подібних „лементів”, а кінцеве слово до читачів витримане в дуже властивому тоні. Можна справді ґратулювати й радіти...”

